

Osiągnięcia maturzystów w roku 2007

SPRAWOZDANIE
Z EGZAMINU
MATURALNEGO
2007

*Komentarz
do zadań
z wiedzy
o społeczeństwie*

WARSZAWA, CZERWIEC 2007

Opracowanie

Elżbieta Wesolek

Elżbieta Tyszko - Kulik

Współpraca

Paweł Brodecki

Włodzimierz Chybowski

dr Barbara Freier - Pniok

Lucyna Grabowska

Magdalena Kubala

Aleksander Łynka

Maciej Młynarczyk

Magdalena Nowak

dr Henryk Palkij

Mikołaj Walczyk

Konsultacja naukowa

prof dr hab. Jan Błuszkowski

dr Tatiana Chauvin

WSTĘP

Egzamin maturalny z wiedzy o społeczeństwie odbył się w całym kraju 8 maja 2007 r. i miał formę pisemną. Maturzyści mogli wybrać wiedzę o społeczeństwie jako przedmiot obowiązkowy lub dodatkowy.

Wiedza o społeczeństwie jako przedmiot obowiązkowy mogła być zdawana na poziomie podstawowym lub rozszerzonym. Egzamin na poziomie podstawowym trwał 120 minut, a na poziomie rozszerzonym 180 minut. Warunkiem zdania egzaminu na każdym poziomie było uzyskanie co najmniej 30% punktów możliwych do zdobycia.

OPIS ARKUSZY EGZAMINACYJNYCH

Zadania zawarte w arkuszach egzaminacyjnych sprawdzały wiadomości i umiejętności określone w standardach wymagań egzaminacyjnych z wiedzy o społeczeństwie. Pozwalały maturzystom wykazać się:

- znajomością i rozumieniem zjawisk oraz procesów z następujących obszarów:
 - społeczeństwo
 - polityka
 - prawo
 - problemy współczesnego świata
- umiejętnością stosowania wiadomości i słownictwa do wyjaśnienia procesów zachodzących we współczesnym świecie
- umiejętnością przedstawiania i oceniania wydarzeń oraz formułowania spójnej i logicznej wypowiedzi pisemnej.

Arkusze egzaminacyjne dostępne są na stronie CKE www.cke.edu.pl

Arkusz dla poziomu podstawowego

Arkusz zawierał 25 zadań, w tym zadania wielokrotnego wyboru, typu prawda fałsz, zadania na dobieranie, oraz zadania otwarte, w których zdający samodzielnie formułowali odpowiedź. Wśród tych ostatnich były także zadania złożone, sprawdzające różne umiejętności, np. analizowania i czytania przepisów prawnych, interpretowania danych statystycznych, formułowania i uzasadniania własnego stanowiska. Za poprawne wykonanie wszystkich zadań zdający mógł uzyskać maksymalnie 100 punktów.

Opis zadań egzaminacyjnych

Poniżej zaprezentowano zadania egzaminacyjne, uwzględniając sprawdzane za ich pomocą wiadomości / umiejętności oraz poprawne (typowe) odpowiedzi. Określono też poziom wykonania zadań (opanowania wiadomości / umiejętności) i skomentowano najczęściej powtarzające się błędy.

Zadanie 1. (1 pkt)

Człowiek jest istotą społeczną, ponieważ

- A) jego osobowość zależy od indywidualnych cech (np. temperamentu).
- B) musi jeść i oddychać.
- C) może żyć i rozwijać się tylko wśród innych ludzi.
- D) posiada zdolność homeostazy.

Sprawdzane wiadomości / umiejętności Zadanie sprawdzało znajomość podstaw życia społecznego (obszar I standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).
Wskaźnik łatwości zadania 0,78 – łatwe
Poprawna odpowiedź C
Najczęściej powtarzające się błędy D
Komentarz Większość zdających nie miała problemów z wykonaniem tego zadania. Wskazywanie przez maturzystów błędnej odpowiedzi D wynikało zapewne z niezrozumienia użytego w niej pojęcia.

Zadanie 2. (1 pkt)

Strukturę społeczeństwa, w której uwzględnia się poziom wykształcenia i kultury oraz styl życia nazywamy

- A) klasową.
- B) warstwową.
- C) demograficzną.
- D) zawodową.

Sprawdzane wiadomości / umiejętności Zadanie sprawdzało znajomość pojęcia służącego do nazwania opisanej struktury społecznej (obszar I standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).
Wskaźnik łatwości zadania 0,24 – trudne.

Poprawna odpowiedź B
Najczęściej powtarzające się błędy A, D
Komentarz Błędne odpowiedzi wskazywały, że część zdających nie identyfikuje opisanej struktury społecznej. Zdający najczęściej mylili strukturę warstwową z klasową i zawodową. Może to wskazywać na niezrozumienie pojęć „klasa społeczna” i „struktura społeczna”.

Zadanie 3. (1 pkt)

Jednym z elementów charakteryzujących państwo demokratyczne jest

- A) kontrola wszystkich dziedzin życia społecznego.
- B) podporządkowanie instytucji społecznych władzy państwowej.
- C) swoboda zrzeszania się obywateli i działalności politycznej.
- D) wymuszenie zachowań oczekiwanych przez władze.

Sprawdzane wiadomości / umiejętności Zadanie sprawdzało znajomość jednej z zasad funkcjonowania państwa demokratycznego (obszar I standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).
Wskaźnik łatwości zadania 0,83 – łatwe.
Poprawna odpowiedź C
Najczęściej powtarzające się błędy A, D
Komentarz Zdecydowanej większości zdających zadanie nie sprawiało trudności. Zostało przez nich wykonane poprawnie, co świadczy o znajomości zasad funkcjonowania państwa demokratycznego. Nieliczne błędy wynikały z braku tej wiedzy.

Zadanie 4. (1 pkt)

Głoscielem teorii zakładającej powstanie państwa w wyniku walki klas był

- A) Fryderyk Nietzsche.
- B) Jean Jacques Rousseau.
- C) Ludwik Gumplowicz.
- D) Karol Marks.

Sprawdzane wiadomości / umiejętności Zadanie sprawdzało znajomość twórcy wskazanej koncepcji powstania państwa (obszar I standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).
Wskaźnik łatwości zadania 0,58 – umiarkowanie trudne
Poprawna odpowiedź D
Najczęściej powtarzający się błąd C
Komentarz Zdający, którzy udzielili błędnych odpowiedzi, najczęściej mylili teorię Ludwika Gumpłowicza z teorią Karola Marksa. Zdarzało się też wybieranie odpowiedzi A i B. Świadczy to nie tylko o nieznanym marksowskiej teorii zakładającej powstanie państwa w wyniku walki klas, ale też o braku wiedzy na temat dokonań innych wymienionych w zadaniu myślicieli.

Zadanie 5. (1 pkt)

Polityka to

- A) sztuka rządzenia państwem.
- B) ogół norm, regulujących stosunki między ludźmi.
- C) zasada, nakazująca przekazanie każdemu tego, co słusznie mu się należy.
- D) kształtowanie osobowości przez przekazywanie wartości, norm i wzorców.

Sprawdzane wiadomości / umiejętności Zadanie sprawdzało znajomość uproszczonej słownikowej definicji podstawowego pojęcia z zakresu wiedzy o społeczeństwie (obszar I standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).
Wskaźnik łatwości zadania 0,80 – łatwe
Poprawna odpowiedź A
Najczęściej powtarzający się błąd B
Komentarz Zdający rzadko wskazywali nieprawidłowe wyjaśnienie pojęcia „polityka”. Odpowiedzi błędnie określające politykę jako ogół norm regulujących stosunki między ludźmi wskazują na mylenie jej z uproszczoną definicją prawa.

Zadanie 6. (1 pkt)

Stowarzyszenie jest to

- A) grupa społeczna, która obejmuje ludność danego województwa.
- B) organizacja powołana do obrony interesów pracowniczych obywateli.
- C) najwyższa polityczna forma organizacji społeczeństwa.
- D) dobrowolne zrzeszenie ludzi skupionych wokół wspólnych celów.

Sprawdzane wiadomości / umiejętności

Zadanie sprawdzało znajomość istoty wskazanej formy życia społecznego (obszar I standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).

Wskaźnik łatwości zadania

0,92 – bardzo łatwe

Poprawna odpowiedź

D

Najczęściej powtarzający się błąd

B

Komentarz

Maturzyści na ogół nie mieli problemów z wyborem poprawnej odpowiedzi. Nieliczne błędne wskazania świadczą o nieznanym definicji stowarzyszenia jako formy zrzeszania się obywateli.

W zadaniach 7 – 9 zaznacz, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe, wpisując w odpowiednie miejsce w tabeli Prawda (zdanie prawdziwe) lub Fałsz (zdanie fałszywe).

Zadanie 7. (4 pkt)

Samorząd terytorialny w Rzeczypospolitej Polskiej

	Zdania	Prawda lub Fałsz
A)	Organ stanowiący samorządu terytorialnego na szczeblu województwa nosi nazwę sejmiku województwa.	
B)	Prowadzenie przez gminę akt stanu cywilnego mieszkańców należy do jej zadań własnych.	
C)	Województwo ma charakter rządowo-samorządowy, a władzę sprawują tam organy samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej.	
D)	Wojewoda pełni funkcję przewodniczącego zarządu województwa.	

Sprawdzane wiadomości / umiejętności

Zadanie sprawdzało znajomość i rozumienie kompetencji organów samorządu terytorialnego i administracji rządowej (obszar I standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).

<p>Łatwość zadania: 0,52 – umiarkowanie trudne</p>
<p>Poprawne odpowiedzi A – Prawda B – Fałsz C – Prawda D – Fałsz</p>
<p>Najczęściej powtarzające się błędy B – Prawda , D – Prawda</p>
<p>Komentarz Wielu zdających miało trudności z rozpoznaniem zadań własnych i zleconych samorządu gminy oraz kompetencji wojewody. Błędne odpowiedzi wynikały z nieznamomości dualistycznego modelu zarządzania w województwie.</p>

Zadanie 8. (4 pkt)

Współczesna myśl polityczna

	Zdania	Prawda lub Fałsz
A)	Apartheid zakłada możliwość współpracy obywateli różnych ras i kolorów skóry, jako równorzędnych partnerów.	
B)	Myśl liberalna zakłada umocnienie własności prywatnej i stworzenie warunków dla rozwoju człowieka poprzez poszerzanie jego wolności.	
C)	Myśl socjaldemokratyczna zakłada spełnianie przez państwo funkcji socjalnej i zapewnienie równości społecznej przez wyrównanie szans.	
D)	Konserwatyzm zakłada politykę głębokiej interwencji państwa w sferę gospodarczą.	

<p>Sprawdzane wiadomości / umiejętności Zadanie sprawdzało znajomość współczesnej myśli politycznej (obszar I standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania 0,66 – umiarkowanie trudne</p>
<p>Poprawne odpowiedzi A – Fałsz, B – Prawda , C – Prawda, D – Fałsz</p>
<p>Najczęściej powtarzający się błąd A – Prawda</p>
<p>Komentarz Większość zdających wykonała to zadanie poprawnie. Można więc wnioskować, że tegoroczni maturzyści znają podstawy głównych doktryn politycznych. Częste dopisywanie wyrazu „Prawda” do zdania A świadczy o tym, że szczególnie wielu zdających nie zna pojęcia „apartheid”.</p>

Zadanie 9. (4 pkt)

Polska polityka zagraniczna

	Zdania	Prawda lub Fałsz
A)	Kompetencje organów władzy państwowej w zakresie polityki zagranicznej są określone przez ustawę zasadniczą.	
B)	Priorytetem polskiej polityki zagranicznej w latach 1989 – 2005 był sojusz z ZSRR i Rosją.	
C)	Na mocy zawartego w 1990 roku traktatu granicznego RFN i RP uznały obecną granicę polsko-niemiecką za nienaruszalną i ostatecznie uregulowaną.	
D)	Zaangażowanie Polski w walkę z terroryzmem i opowieszenie się po stronie USA w wojnie z Irakiem wpłynęło na polepszenie stosunków Rzeczypospolitej Polskiej z RFN i Francją.	

Sprawdzane wiadomości / umiejętności

Zadanie sprawdzało znajomość polskiej polityki zagranicznej (obszar I standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).

Wskaźnik łatwości zadania

0,70 – łatwe

Poprawne odpowiedzi

A – Prawda
B – Fałsz
C – Prawda
D – Fałsz

Najczęściej powtarzające się błędy

D – Prawda, C - Fałsz

Komentarz

Część zdających miała trudności ze zweryfikowaniem zdania dotyczącego traktatu granicznego RFN – RP. Trudności te wynikały zapewne z nieznaności postanowień wspomnianego traktatu. Zdający popełniali także błędy związane z ustaleniem zależności między proamerykańską polityką Polski i stosunkami RP z RFN i Francją.

W zadaniach 10 – 13 przyporządkuj odpowiednie liczby do liter, wpisując właściwą obok litery, np. F) 7.

Zadanie 10. (4 pkt)

Przyporządkuj organizacjom właściwe im opisy.

Organizacja	Opisy
A) Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie	1. Organizacja powołana 5 maja 1949 roku w Londynie dla realizacji idei wolności Europy przez rozwój współpracy państw w dziedzinie politycznej, gospodarczej i kulturalnej oraz ochrony praw człowieka i obywatela.
B) Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego	2. Organizacja międzynarodowa, działa na rzecz bezpieczeństwa zbiorowego w Europie oraz pokojowej współpracy w dziedzinie ekonomii, kultury, techniki i nauki między państwami członkowskimi. Jej poprzedniczka w Dokumencie Kopenhaskim z 1990 roku – określiła standard ochrony praw członków mniejszości narodowych i etnicznych w Europie.
C) Rada Europy	3. Organizacja polityczno-wojskowa powstała jako sojusz zbiorowej obrony, gwarantujący swoim członkom wzajemną pomoc w przypadku agresji wroga. Sojusz został podpisany w Waszyngtonie.
D) Organizacja Narodów Zjednoczonych	4. Organizacja zrzeszająca szefów rządów państw członkowskich Unii Europejskiej. Głównym jej celem jest prowadzenie nieoficjalnych rozmów, w trakcie których podejmowane są decyzje najwyższej wagi w sprawach politycznych i gospodarczych.
	5. Organizacja powołana w 1945 roku na konferencji w San Francisco w celu utrzymania bezpieczeństwa na świecie oraz rozwijania międzynarodowej współpracy politycznej, społecznej i kulturalnej.

A), B), C), D)

<p>Sprawdzane wiadomości / umiejętności Zadanie sprawdzało znajomość kompetencji i sposobów działania wskazanych organizacji międzynarodowych (obszar I standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania 0,47 – trudne</p>
<p>Poprawne odpowiedzi A – 2, B – 3, C – 1, D – 5</p>
<p>Najczęściej powtarzające się błędy Szczególnie wielu zdających myliło OBWE z Radą Europy, a także przyporządkowywało Radzie Europy kompetencje Rady Europejskiej.</p>
<p>Komentarz Błędy popełnione przez wielu zdających świadczą o tym, że nie znają kompetencji podanych organizacji międzynarodowych i instytucji Unii Europejskiej.</p>

Zadanie 11. (3 pkt)

Do danej dziedziny prawa przyporządkuj rodzaj sprawy:

Dziedzina prawa	Rodzaj sprawy
A) Prawo karne	1. Kierownik sklepu odmówił sprzedaży towaru z oznaczoną ceną, wystawionego na widok publiczny.
B) Prawo cywilne	2. Pracownik firmy budowlanej od kilku miesięcy nie otrzymuje wynagrodzenia za wykonywaną pracę.
C) Prawo pracy	3. Obywatel dokonał rozboju z użyciem broni lub innego niebezpiecznego narzędzia.
	4. Obywatel polski nie może podjąć studiów na uczelni amerykańskiej, ponieważ nie uzyskał wizy wjazdowej.

A), B), C)

Sprawdzane wiadomości / umiejętności

Zadanie sprawdzało umiejętność rozróżnienia dziedzin prawa (obszar I standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).

Wskaźnik łatwości zadania

0,77 – łatwe

Poprawne odpowiedzi

A) – 3

B) – 1

C) – 2

Najczęściej powtarzający się błąd

B – 4

Komentarz

Błędne przyporządkowanie określonej sprawy do właściwej dziedziny wynikało zapewne z nieznamomości podanych dziedzin prawa, w tym spraw, które stanowią ich zakres merytoryczny. Najwięcej trudności sprawiało zdającym przyporządkowanie rodzaju sprawy do prawa cywilnego (B).

Zadanie 12. (3 pkt)

Dopasuj odpowiednie kompetencje do właściwych instytucji władzy sądowej.

Instytucje władzy sądowej	Kompetencje
A) Trybunał Konstytucyjny	1. Rozpoznaje środki odwoławcze od orzeczeń wojewódzkich sądów administracyjnych.
B) Rzecznik Praw Obywatelskich	2. Orzeka w sprawach nadrzędności i podległości organizacyjnej w stosunkach pomiędzy organami administracji publicznej.
C) Naczelny Sąd Administracyjny	3. Stoi na straży wolności, praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji oraz innych aktach normatywnych.
	4. Orzeka o zgodności przepisów prawa, wydawanych przez centralne organy państwowe, z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami.

A), B), C)

<p>Sprawdzane wiadomości / umiejętności Zadanie sprawdzało znajomość kompetencji władzy sądowniczej oraz organów ochrony prawnej w Polsce (obszar I standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania 0,73 – łatwe</p>
<p>Poprawne odpowiedzi A) – 4 B) – 3 C) – 1</p>
<p>Najczęściej powtarzający się błąd A) – 2</p>
<p>Komentarz Największe trudności sprawiało zdającym przyporządkowanie odpowiednich kompetencji do NSA. Chociaż w poleceniu zabrakło sformułowania „i ochrony prawnej”, nie wpłynęło to na odpowiedzi udzielane przez zdających.</p>

Zadanie 13. (2 pkt)

Napisz nazwiska postaci odpowiadające przedstawionym biogramom.

- A) Zmarły w 2004 roku prezydent USA (przez dwie kadencje w latach 1981–1989) skutecznie dążył do przywrócenia prestiżu i znaczenia tego państwa w świecie. Narzucił ZSRR wyścig zbrojeń, co pogorszyło sytuację ekonomiczną tego kraju. Popierał polskie dążenia do niepodległości, w tym działalność NSZZ „Solidarność”.
- B) Wybitny przywódca Socjaldemokratycznej Partii Niemiec, kanclerz RFN w latach 1969–1974, jeden z głównych ideologów socjaldemokracji europejskiej, rzecznik polityki normalizacji stosunków RFN z ZSRR i Polską, za co został uhonorowany Pokojową Nagrodą Nobla w 1971 roku.
- C) Przywódca ZSRR w latach 1985–1991. Jedyne prezydent ZSRR. Zapoczątkował proces transformacji ustrojowej obejmujący tzw. pieriestrojkę, głośność (jawność) i uskoriecie (przyspieszenie). Laureat Pokojowej Nagrody Nobla w 1990 roku.
- D) Premier Wielkiej Brytanii w latach 1979–1990, autorka szeregu reform społecznych i gospodarczych w duchu ideologii konserwatywnej i gospodarki wolnorynkowej. Sceptyczna wobec europejskiej integracji, w 1982 roku odpowiedziała zbrojnie na argentyński atak na Falklandy.
- E) Minister spraw zagranicznych Francji w latach 1948–1953, gorący orędownik porozumienia francusko-niemieckiego i integracji europejskiej. Współtworzył Europejską Wspólnotę Węgla i Stali w 1951 roku. Uważany jest za jednego z ojców integracji europejskiej.

- A)
- B)
- C)
- D)
- E)

<p>Sprawdzane wiadomości / umiejętności Zadanie sprawdzało wiedzę zdających o postaciach mających wpływ na politykę międzynarodową i procesy integracyjne w Europie, a także umiejętność lokalizowania ważnych wydarzeń i dokonań postaci życia publicznego w czasie i przestrzeni (obszar II standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania Bardzo trudne – 0,16</p>
<p>Poprawne odpowiedzi Ronald Reagan, Willy Brandt, Michaił Gorbaczow, Margaret Thatcher, Robert Schuman</p>
<p>Najczęściej powtarzające się błędy Błędna pisownia nazwisk, podawanie przypadkowych nazwisk.</p>
<p>Komentarz Zadanie okazało się dla zdających bardzo trudne. Najczęściej niepoprawnie zapisywali oni nazwiska, stosując pisownię, która nie była ani fonetyczna, ani oryginalna. Wpisywali też nazwiska zupełnie przypadkowe np. Jaruzelski, Putin, Clinton, Lenin lub nie podejmowali próby rozwiązania zadania. Błędy maturzystów świadczą o braku wiedzy dotyczącej działalności wybitnych polityków po II wojnie światowej. Duża liczba tych błędów dowodzi, iż przystępujący do matury mają poważne problemy z identyfikowaniem ważnych postaci i wydarzeń. Najmniej znanym politykiem okazał się Willy Brandt, którego większość maturzystów nie skojarzyła z normalizacją stosunków polsko-niemieckich w latach 70-tych.</p>

Zadanie 14. (2 pkt)

Wśród wymienionych pięciu wydarzeń wskaż to, które chronologicznie jest pierwsze i to, które jest ostatnie.

W tabeli obok wydarzenia pierwszego umieść liczbę 1, obok ostatniego – liczbę 5.

Polska na drodze do Unii Europejskiej.

Wydarzenie	
A) Przeprowadzenie referendum w sprawie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej.	
B) Przystąpienie Polski do NATO.	
C) Złożenie przez Polskę wniosku o przystąpienie do Unii Europejskiej.	
D) Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej.	
F) Uroczyste podpisanie traktatu akcesyjnego w Atenach.	

<p>Sprawdzane wiadomości / umiejętności Zadanie sprawdzało umiejętność selekcji i porządkowania faktów dotyczących integracji Polski z Unią Europejską (obszar II standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania 0,47 – trudne</p>

Poprawne odpowiedzi

C – 1 , D – 5

Najczęściej powtarzające się błędy

Niepoprawne wskazania dwóch faktów – chronologicznie pierwszego i chronologicznie ostatniego – dotyczyły wszystkich wydarzeń.

Komentarz

Błędy zdających wynikały zapewne z niezrozumienia polecenia.. Maturzyści usiłowali uporządkować chronologicznie wszystkie podane wydarzenia, dopisywali wówczas nieodpowiednie cyfry do różnych wydarzeń.

Zadanie 15. (5 pkt)

Zapoznaj się z zamieszczonym poniżej plakatem i wykonaj polecenia.

Wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi pod względem swej godności i swych praw. Są oni obdarzeni rozumem i sumieniem i powinni postępować wobec innych w duchu braterstwa.

(Powszechna Deklaracja Praw Człowieka)

www.attac.org.pl/

- A) Jednym z problemów, który podejmują twórcy plakatu jest prawo do życia. Napisz, do której generacji praw jest ono zaliczane.
- B) Nazwij problem ekonomiczny, występujący we współczesnym świecie, przedstawiony na plakacie.
- C) Podaj propozycje trzech działań, które rządy państw rozwiniętych mogą podejmować, by rozwiązać problemy, które przedstawia plakat.

Sprawdzane wiadomości / umiejętności

Zadanie sprawdzało umiejętności z trzech obszarów standardów wymagań egzaminacyjnych.

- **15A** – zaklasyfikowanie wskazanego prawa człowieka do odpowiedniej generacji (obszary I i II standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego)
- **15B** – nazwanie problemów współczesnego świata (obszar II standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego)
- **15C** – dostrzeganie znaczenia danego problemu oraz zaproponowanie działań zmierzających do jego rozwiązania (obszar III standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego)

Wskaźnik łatwości zadania

Trudne – 0,39

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

- **15A** – I generacja
- **15B** – zróżnicowanie ekonomiczne między bogatymi krajami z Północy i biednymi z Południa
- **15C** – pomoc krajom biednym w rozwijaniu gospodarki, likwidacja zadłużenia krajów biednych, obniżanie ceł na towary pochodzące z krajów „trzeciego świata”, wspieranie rządów państw, które dbają o rozwój edukacji i ochronę zdrowia swych obywateli, udzielanie krajom ubogim kredytów na korzystnych warunkach

Najczęściej powtarzające się błędy

- **15A** – najczęściej powtarzającym się błędem było wpisywanie jedynie określenia *generacja praw człowieka* albo *ważna generacja*, *podstawowa generacja* bez wskazania, której generacji prawa te dotyczą.
- **15B** – Często odpowiedzią było wskazywanie tylko jednego aspektu problemu przedstawionego na plakatach lub błędne odczytanie intencji twórców plakatu (np. *problem macierzyństwa*, *aborcji*, *brak środków czystości*, *zróżnicowanie rasowe*, *porzucanie dzieci*, *brak niesienia pomocy innym*).
- **15C** – wskazywanie działań niezwiązanych ze zróżnicowaniem ekonomicznym (np. *powinniśmy postępować wobec innych w duchu braterstwa*, *tworzyć kampanie mające na celu ukazanie jak wielką rolę odgrywa rodzina*, *pomoc w znalezieniu pracy po narodzinach dziecka*).

Komentarz

Zadanie okazało się trudne. Zdający często błędnie określali problem, nie potrafili odróżnić problemów społecznych od ekonomicznych. Mylili także kompetencje rządu z uprawnieniami organizacji pozarządowych oraz działalnością osób prywatnych – proponując działania rządów, wskazywali, np. działalność charytatywną. Przedstawiali również inicjatywy podejmowane przez rządy biednych państw, co wskazuje na niezrozumienie polecenia C). Czasem propozycje, jakie podawali, odnosiły się do całego świata. Liczne błędy popełniane przez maturzystów, świadczą o trudnościach z analizą źródeł ikonograficznych i ich interpretacją. Wielu zdających analizowało obie części plakatu w oderwaniu od siebie (oddzielnie), brakowało analizy i syntezy ukazanego na nich zjawiska

Zadanie 16. (2 pkt)

Na podstawie tekstu źródłowego oraz wiedzy własnej wskaż dwie różnice między immunitetem materialnym i formalnym.

Konstytucja RP z 1997 roku zna obydwa rodzaje immunitetu parlamentarnego. Dzięki immunitetowi materialnemu poseł (senator) nie może być pociągnięty do odpowiedzialności za swoją działalność wchodzącą w zakres sprawowania mandatu ani w czasie jego trwania, ani po jego wygaśnięciu. Za taką działalność odpowiada tylko przed Sejmem (poseł) lub Senatem (senator). W przypadku zaś naruszenia praw osób trzecich może być pociągnięty do odpowiedzialności tylko za zgodą izby. Konstytucja zna też immunitet formalny, który polega na tym, że poseł (senator) od dnia ogłoszenia wyników wyborów do dnia wygaśnięcia mandatu nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnosądowej bez zgody izby, chyba że sam wyrazi na to zgodę [...].

W. Skrzydło, *Leksykon wiedzy o państwie i Konstytucji*, Warszawa 2003, s. 39.

Sprawdzane wiadomości / umiejętności

Zadanie sprawdzało wiadomości dotyczące uwarunkowań działania przedstawicieli władzy ustawodawczej (obszar I standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego) oraz umiejętność korzystania z różnorodnych źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym (obszar II standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).

Wskaźnik łatwości zadania

0,26 – trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

Immunitet materialny oznacza zakaz pociągania do odpowiedzialności parlamentarzysty za wszystkie działania związane z wykonywaniem mandatu. Immunitet formalny związany jest natomiast z zakazem pociągania posła lub senatora do odpowiedzialności karnej (bez zgody izby lub samego parlamentarzysty). Immunitet formalny działa jedynie w czasie trwania mandatu, materialny – także po jego wygaśnięciu.

Najczęściej powtarzające się błędy

Definiowanie immunitetów, niepełna odpowiedź dotycząca zakresu odpowiedzialności.

Komentarz

Zdający często nie odnosili się do polecenia, co może świadczyć o jego niezrozumieniu. Nie wskazywali różnic między immunitetem materialnym i immunitetem formalnym. Świadczy to, że nie znają tych terminów oraz nie potrafią dokonać analizy porównawczej i sformułować odpowiedzi na jej podstawie.

Zadanie 17. (4 pkt)

Na podstawie tekstu i wiedzy własnej wykonaj podane poniżej polecenia:

Pierwszy wniosek zgłosili pilsudczycy i socjaliści 2 kwietnia 1924 roku. Chodziło o pociągnięcie do odpowiedzialności konstytucyjnej byłego ministra przemysłu i handlu, a następnie skarbu Władysława Kucharskiego. Kucharskiemu zarzucano, że „przez swoje działanie w czasie i zakresie swego urzędowania z własnej winy wyrządził Skarbowi Państwa szkodę”, jak precyzyjnie wyliczono, w wysokości 2 567 358 franków szwajcarskich.

A. Garlicki, *Armata na ślepaki*, „Polityka”, 5 listopada 2005.

- A) Podaj nazwę organu władzy sadowniczej, który rozstrzyga obecnie w Rzeczypospolitej Polskiej o odpowiedzialności członków Rady Ministrów w sytuacjach podobnych do opisanych w tekście.
- B) Wymień trzy powody, dla których członkowie rządu mogą zostać postawieni przed wymienionym w podpunkcie A) organem władzy sadowniczej.

Sprawdzane wiadomości / umiejętności

Zadanie sprawdzało, czy zdający potrafi zidentyfikować – na podstawie tekstu źródłowego – odpowiedni organ władzy sadowniczej we współczesnej Polsce oraz określić jego kompetencje. (obszary I i II standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).

Wskaźnik łatwości zadania

Bardzo trudne – 0,12

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

- 17A – Trybunał Stanu
- 17B – za naruszenie konstytucji, za naruszenie ustaw, za przestępstwa popełnione w związku z zajmowanym stanowiskiem

Najczęściej powtarzające się błędy

W odpowiedziach w podpunkcie 17A bardzo często pojawiała się nazwa *Trybunał Konstytucyjny, Sąd Najwyższy lub Naczelny Sąd Administracyjny*, natomiast w podpunkcie 17B uznawanie odpowiedzi za niepoprawne wynikało najczęściej z braku precyzji podawanych sformułowań lub wskazywania powodów, które nie wynikają z Konstytucji.

Komentarz

Zadanie okazało się dla zdających trudne. Wielu myliło kompetencje Trybunału Stanu i Trybunału Konstytucyjnego. Jeżeli nawet w 17A prawidłowo podawali nazwę organu władzy sadowniczej, który rozstrzyga o odpowiedzialności członków Rady Ministrów, to w 17B bardzo często wskazywali na powody niezgodne z zakresem działalności Trybunału Stanu. Błędy te dowodzą, że znaczna część zdających nie zna zakresu jego działalności.

Zadanie 18. (3 pkt)

Nazwij trzy podstawowe funkcje Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej:

Sprawdzane wiadomości / umiejętności

Zadanie sprawdzało znajomość kompetencji władzy ustawodawczej (sejmu) w Polsce (obszar I standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).

Wskaźnik łatwości zadania

0,28 – trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

- Ustawodawcza, (legislacyjna, prawodawcza)
- Kreacyjna
- Kontrolna
- Ustrojodawcza

Najczęściej powtarzające się błędy

Funkcja wykonawcza, sędownicza, za, przeciw, wstrzyma się, głosowanie, debatowanie, ustalanie.

Komentarz

Nie zawsze zdający potrafili nazwać kompetencje Sejmu RP, przedstawiali je często w sposób opisowy, nieprecyzyjnie określając uprawnienia organu władzy ustawodawczej. Zdarzały się wypowiedzi z prawidłowym określeniem funkcji i błędnym ich opisem lub odpowiedzi ograniczające się jedynie do wymienienia jednej funkcji. Często zamiast funkcji Sejmu maturzyści przedstawiali trójpodział władzy. Świadczy to, podobnie jak w wypadku zadania 17., o nieznanomości Konstytucji.

Zadanie 19. (6 pkt)

Uzupełnij poniższe zdania, wpisując właściwe dane w wykropkowane miejsca:

Dokonany przez organizację Al-Kaida zamach na Światowe Centrum Handlu (WTC) miał miejsce *(podaj dzień, miesiąc i rok)* 1) Po zamachu w stosunkach polsko-amerykańskich nastąpiło zacieśnienie współpracy w zwalczaniu terroryzmu. Pod egidą wspólnej działalności antyterrorystycznej w 2003 roku polskie jednostki wojskowe wzięły udział w ataku koalicji na *(podaj nazwę kraju)* 2) W maju 2003 roku ówczesny prezydent USA *(podaj imię i nazwisko)* 3), podczas wizyty w Polsce podziękował polskim władzom za walkę z międzynarodowym terroryzmem.

Sprawdzane wiadomości / umiejętności

Zadanie sprawdzało znajomość problemów współczesnego świata (obszar I standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).

Wskaźnik łatwości zadania

0,68 – umiarkowanie trudne

Poprawne odpowiedzi

1) 11 IX 2001, 2) Irak, 3) George W. Bush [George Bush]

Najczęściej powtarzające się błędy

Niepoprawne: data zamachu 01.09.2001, nazwa kraju (Afganistan), nazwisko lub imię prezydenta USA (np. Jorg, Jorges).

Komentarz

Maturzyści mylili imię prezydenta USA, podawali inne nazwiska, mieli problemy ze wskazaniem poprawnej nazwy kraju. Jednak w większości przypadków zdający udzielali poprawnych odpowiedzi, co świadczy o zadowalającej znajomości zagadnień związanych z walką z terroryzmem i stosunkiem Polski do problemów współczesnego świata

Zadanie 20. (8 pkt)

Przeczytaj tekst źródłowy. Na jego podstawie oraz wiedzy własnej wykonaj podane poniżej polecenia.

Rząd potrzebuje wsparcia 231 posłów – przy założeniu, że na sali nikogo nie zabraknie. Policzymy. PO (133 posłów) i SLD (55) mówią premierowi Marcinkiewiczowi „nie”. PiS ma 154 posłów (plus Jacka Kurskiego, który rząd poprze), „za” będzie Mniejszość Niemiecka (2). Brakuje 74 głosów.

W. Szacki, *Kto poprze rząd PiS*, „Gazeta Wyborcza”, 4 listopada 2005

- A) Podaj, kto, zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, desygnuje szefa rządu.
- B) Napisz, czego dotyczy wniosek, który przedstawia sejmowi Prezes Rady Ministrów w ciągu 14 dni od powołania go przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.
- C) Podaj, jak określa się w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przytoczoną w tekście liczbę 231 głosów.
- D) Napisz, co powinien zrobić Prezydent RP, gdy nie uda się powołać Rady Ministrów w procedurze „trzech kroków”.
- E) Rozwiń skróty nazw partii wymienionych w tekście.
- F) Napisz, na czyj wniosek Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej dokonuje zmian w składzie Rady Ministrów.

Sprawdzane wiadomości / umiejętności

Zadanie sprawdzało znajomość kompetencji władzy ustawodawczej i wykonawczej w Polsce oraz umiejętności korzystania z informacji (obszary I i II standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).

Wskaźnik łatwości zadania

0,46 – trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

- 20A – Prezydent
- 20B – udziela Radzie Ministrów wotum zaufania
- 20C – bezwzględna większość
- 20D – Prezydent skraca kadencję Sejmu i zarządza nowe wybory

Najczęściej powtarzające się błędy

- 20A – Rada Ministrów; posłowie; premier; marszałek sejmu
- 20B – odwołanie rządu; wotum nieufności; premier zwołuje swój rząd
- 20C – większość; zwykła większość; większość polityczna; mała większość
- 20D – rozwiązuje sejm; prezydent może powołać rząd pozaparlamentarny; tworzenie nowego rządu; faza czwarta; Prezydent powinien prowadzić dalsze rozmowy – sam może powołać Radę Ministrów

Komentarz

Szpeciallynie wielu zdających miało problemy z udzieleniem poprawnej odpowiedzi w podpunktach B i C.

Błędy wynikały z braku zrozumienia takich pojęć, jak desygnacja, wotum zaufania, bezwzględna większość.

Błędy pojawiały się w nazwach partii politycznych (np. PiS – Polska i Sprawiedliwość, PO – Przystosowanie Obronne, SLD – Stronnictwo Ludowo-Demokratyczne).

Zadanie 21. (8 pkt)

Na podstawie analizy tabeli i własnej wiedzy wykonaj zamieszczone poniżej polecenia.

Kraje wstępujące do Unii (stan na rok 2003)							
Kraj	Obszar w tys. km ²	Ludność w mln	PKB w mld euro	Dochód na głowę według parytetu siły nabywczej w tys. euro	Wzrost PKB	Inflacja	Bezrobocie w %
Cypr	9,2	0,7	11,3	18,9	1,9	4,0	4,4
Czechy	78,9	10,2	75,7	15,5	2,9	0,1	7,8
Estonia	45,2	1,3	7,4	10,5	4,7	1,3	10,1
Litwa	65,3	3,4	16,1	10,6	9,0	-1,2	12,7
Łotwa	64,6	2,4	9,2	9,0	7,5	2,9	10,5
Malta	0,3	0,4	4,4	16,8	2,8	2,6	8,2
Polska	312,7	38,2	185,2	10,4	3,7	0,8	19,2
Słowacja	49,0	5,4	28,8	11,8	4,2	8,4	17,1
Słowenia	20,3	2,0	24,5	17,2	2,3	5,6	6,5
Węgry	93,0	10,1	73,2	13,4	2,9	4,7	5,8

W. Gadomski, *Nowa dziesiątka w Unii*, „Gazeta Wyborcza”, 10 maja 2004.

A) Wpisz nazwy dwóch wymienionych w tabeli państw niezaliczanych do krajów postkomunistycznych.

B) Podaj nazwę kraju postkomunistycznego, który miał w 2003 r. najwyższy dochód na głowę mieszkańca oraz podaj wysokość tego dochodu.

- nazwa kraju –
- wysokość dochodu –

C) Podaj nazwę kraju postkomunistycznego, który miał w 2003 r. najniższy dochód na głowę mieszkańca oraz podaj wysokość tego dochodu.

- nazwa kraju –
- wysokość dochodu –

D) Wymień dwie przyczyny, które wpłynęły na dobre wyniki gospodarcze Malty i Cypru w 2003 r.

E) Wymień dwie przyczyny, które wpłynęły na to, że Litwa, Łotwa i Estonia były w 2003 roku jednymi z najbiedniejszych krajów kandydujących do Unii.

F) Wymień nazwy dwóch państw, w których odsetek bezrobotnych w 2003 r. był najwyższy.

Sprawdzane wiadomości / umiejętności

Zadanie sprawdzało umiejętność korzystania ze źródeł statystycznych (odczytywania danych z wykresu i ich interpretowania) oraz formułowania wniosków na ich podstawie (obszary II i III standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).

Wskaźnik łatwości zadania

0,39 – trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

- **21A** – Cypr i Malta
- **21B** – Słowenia 17,2 tys.
- **21C** – Łotwa 9 tys.
- **21D** – nie były państwami komunistycznymi, od wielu lat funkcjonuje w tych państwach gospodarka wolnorynkowa, są to kraje bardzo atrakcyjne turystycznie, utrzymują kontakty handlowe z innymi państwami europejskimi oraz arabskimi
- **21E** – przez lata były częścią Związku Radzieckiego, nie miały gospodarki rynkowej.
- **21F** – Polska, Słowacja

Najczęściej powtarzające się błędy

- **21A** – Słowenia, Estonia
- **21B** i **21C** – podawanie liczby bez rzędu wielkości i nazwy waluty np. 17,2; 9
- **21D** i **21E** – wypisywanie nagłówków przyczyn z tabeli, np. bezrobocie, inflacja, dochód na głowę według parytetu siły nabywczej

Komentarz

Wielu maturzystów nie potrafiło poprawnie odczytać i zinterpretować informacji ze źródeł statystycznych, a także miało problemy ze sformułowaniem wniosków wynikających nie tylko z poprawnej analizy źródła, ale także z wiedzy własnej.

Zadanie 22. (12 pkt)

Zapoznaj się z zamieszczonymi materiałami źródłowymi i wykonaj polecenia.

22.1. Na podstawie tabeli i wiedzy własnej odpowiedz na poniższe pytania. (9 pkt)

Tabela. INDEKS PERCEPCJI (POSTRZEGANIA) KORUPCJI (IPK)

Wynik indeksu percepcji korupcji dotyczy postrzegania stopnia korupcji przez biznesmenów i analityków. Ocena ryzyka zawiera się w przedziale między **10 punktów – brak korupcji**, a **0 punktów – wysoka korupcja**.

Miej-sce w rankin-gu 1997	Państwo	Ocena 1997	Miej-sce w rankin-gu 2003	Państwo	Ocena 2003	Miej-sce w rankin-gu 2005	Państwo	Ocena 2005
1	Dania	9,9	1	Finlandia	9,7	1	Islandia	9,7
2	Finlandia	9,5	2	Islandia	9,6	2	Finlandia	9,6
3	Szwecja	9,4	3	Dania	9,5		Nowa Zelandia	9,6
4	Nowa Zelandia	9,2		Nowa Zelandia	9,5	4	Dania	9,5
5	Kanada	9,1	5	Singapur	9,4	5	Singapur	9,4
6	Holandia	9,0	6	Szwecja	9,3	6	Szwecja	9,2
7	Norwegia	8,9	7	Holandia	8,9	7	Szwajcaria	9,1
8	Australia	8,9	8	Australia	8,8	8	Norwegia	8,9
9	Singapur	8,7		Norwegia	8,8	9	Australia	8,8
10	Luksemburg	8,6		Szwajcaria	8,8	10	Austria	8,7
29	Polska	5,1	64	Polska	3,6	11	Holandia	8,6
						70	Polska	3,4

opracowano na podstawie: www.halat.pl/korupcja.html oraz www.transparency.pl

A) Określ i opisz tendencje w postrzeganiu korupcji w Polsce między rokiem 1997 a 2005, zobrazowane przez Tabelę indeksu percepcji korupcji. Oceń konsekwencje dla Polski wynikające ze zmiany jej pozycji w tym rankingu. Ocenę uzasadnij.

- Napisz, jaki był poziom korupcji w Polsce w latach 1997–2005 i opisz tendencje.
- Oceń i uzasadnij, jakie konsekwencje dla Polski wynikają z przedstawionego w tabeli stanu korupcji w kraju.

B) Wypisz nazwy dwóch państw, w których – w ocenie badanych – w analizowanym w tabeli okresie nastąpił największy spadek poziomu korupcji.

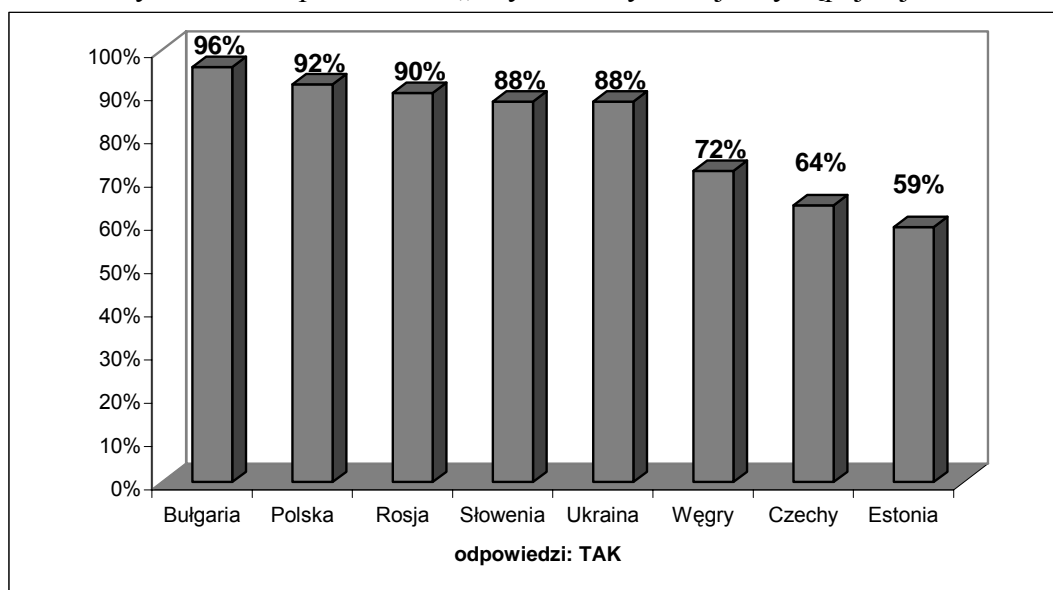
C) Wypisz nazwy trzech państw, w których – w ocenie badanych – w analizowanym w tabeli okresie nastąpił największy wzrost poziomu korupcji.

D) Zaznacz, które zdania odnoszące się do pierwszych dziesięciu państw w rankingu z 2003 roku są prawdziwe, a które fałszywe, wpisując w odpowiednie miejsce w tabeli Prawda (zdanie prawdziwe) lub Fałsz (zdanie fałszywe).

	Zdanie	Prawda lub Fałsz
1.	Państwa te są postrzegane jako najmniej skorumpowane w świecie.	
2.	Wszystkie te państwa należą do Unii Europejskiej.	
3.	Wszystkie te państwa zaliczane są do grona państw demokratycznych.	
4.	Według danych IPK korupcja w Norwegii w 2003 roku była wyższa niż w pozostałych 9 państwach..	

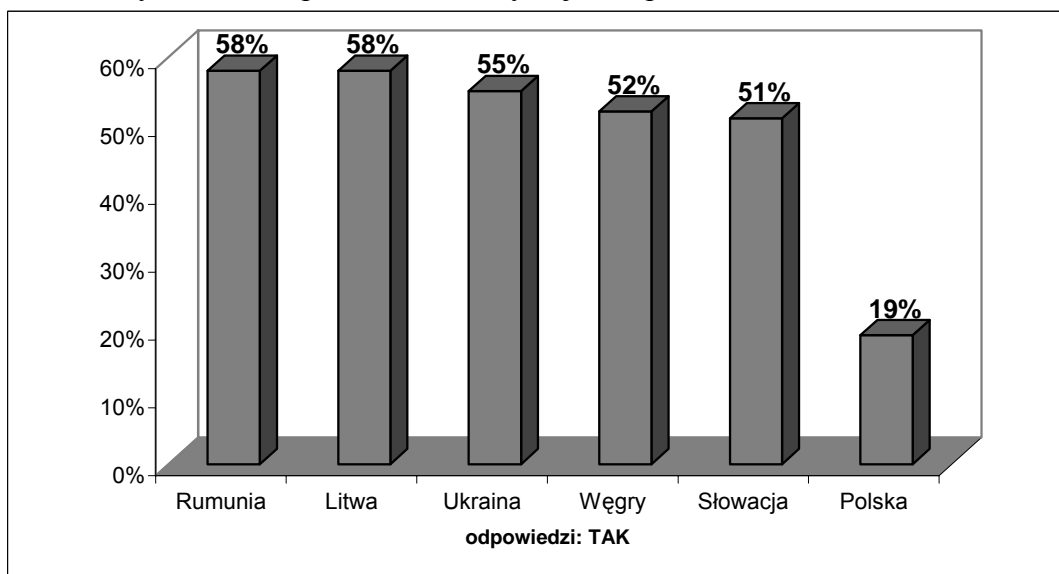
22.2. W zadaniu zamieszczone zostały wykresy przedstawiające wyniki przeprowadzonego przez międzynarodowy instytut badawczy GfK w 2004 roku badania opinii publicznej w 14 państwach Europy poświęconego korupcji. Wykorzystując podane dane, wykonaj polecenia. (3 pkt)

Wykres nr 1. Pytanie do respondentów: „Czy w waszym kraju występuje zjawisko korupcji?”

Korupcja powszechna, „Rzeczpospolita”, 19 maja 2004.

Wykres nr 2. Pytanie do respondentów: „Czy dajesz łapówki?”

Korupcja powszechna, „Rzeczpospolita”, 19 maja 2004.

- A) Na podstawie analizy wykresu nr 1 podaj nazwę kraju, którego obywatele wyrażają najbardziej krytyczną opinię o skali zjawiska korupcji w ich kraju.
- B) Porównaj dane dotyczące Polski z wykresu nr 1 i 2. Sformułuj wniosek, wynikający z tego porównania. Odwołaj się do danych procentowych.

Sprawdzane wiadomości / umiejętności

Zadanie sprawdzało umiejętność korzystania ze źródeł statystycznych oraz formułowania wniosków na ich podstawie (obszary II i III standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).

Wskaźnik łatwości zadania

Umiarkowanie trudne – 0,58

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

- **22.1.A** poziom korupcji w omawianym okresie był wysoki. Nastąpił wzrost korupcji – Polska „awansowała” z 29 na 70 miejsce [o 1,7 punktu]: w 1997 r. zajmowała 29 miejsce wśród badanych państw [5,1 punktu], w 2003 r. miejsce 64 [3,6 punktu], a w 2005 r. miejsce 70 [3,4 punktu].
 - **Ocena:** konsekwencje dla Polski są negatywne, szkodliwe.
 - **Uzasadnienie:** ma niekorzystny wpływ na rozwój gospodarki, zmniejsza zainteresowanie potencjalnych inwestorów zagranicznych, powoduje niejasność i zakłócenie mechanizmów rynkowych, zmniejsza zaufanie do państwa [władzy].
- **22.1.B** Singapur, Nowa Zelandia, [Szwajcaria, Islandia, Finlandia].
- **22.1.C** Polska, Dania, Holandia, [Kanada].
- **22.1.D**
 - 1) – Prawda
 - 2) – Fałsz
 - 3) – Prawda
 - 4) – Fałsz
- **22.2A** Bułgaria.
- **22.2.B Wniosek:** Polacy uważają, że nasz kraj jest skorumpowany (tak twierdzi 92% badanych), ale sami nie przyznają się do skorumpowania (tak twierdzi 81% badanych) lub tylko 19% badanych przyznaje się do dawania łapówek.

Najczęściej powtarzające się błędy

- **22.1.A** – brak określenia poziomu korupcji lub opisu tendencji
- **22.1.B** – Polska, Australia, Dania, Holandia, Kanada
- **22.1.C** – Singapur, Nowa Zelandia, Finlandia
- **22.1.D** – 1) Fałsz , 2) Prawda 4) Prawda
- **22.2.A** – Estonia
- **22.2.B** – brak danych procentowych, brak wniosków

Komentarz

Wielu zdających miało duże problemy ze zrozumieniem danych z tabeli zadania 22.1. Dotyczyło to przede wszystkim „oceny korupcji”. Informacja opisująca tabelę „Ocena ryzyka w przedziale między 10 punktów – brak korupcji a 0 punktów – wysoka korupcja” była błędnie interpretowana w odniesieniu do danych z tabeli (dotyczyło to podpunktów B i C oraz zdania 1 i 4 z podpunktu D. W zadaniu 22.2 zdający, którzy udzielali błędnej odpowiedzi, najczęściej zapominali o odwołaniu się do danych procentowych, a jeżeli je podawali, to nie wyciągali wniosków. Błędy w odczytywaniu danych z tabeli dowodzą, że ich analiza w dalszym ciągu sprawia wielu maturzystom duże problemy, szczególnie kiedy nie jest to proste odwzorowywanie informacji.

Zadanie 23. (4 pkt)

Poniższe zdania podziel na fakty i opinie, wpisując w wyznaczone miejsca numery trzech zdań dotyczących faktów i trzech zdań wyrażających opinie.

1. Główną przyczyną katastrofalnej korupcji, jakiej doświadczamy w Polsce, jest słabe, niewydolne i nadmiernie rozbudowane państwo.
2. Ostatnio media przypominają aferę sprzed kilku lat, w którą zaangażowany był były wiceminister zdrowia.
3. Szpitale otrzymywały darowizny w postaci sprzętu, a gdy je przyjęły, dostawały rachunek do zapłacenia.
4. Ostatecznie długi spadły na skarb państwa, który gwarantuje zobowiązania jednostek budżetowych.
5. Afera ta na pierwszy rzut oka wydaje się absurdalna.
6. To, że państwo lekką ręką regulowało rachunki, wynikało przede wszystkim z rozpaczliwej niezdolności instytucji państwowych do podjęcia oczywistych działań.
7. Najwyższy czas, by naprawić państwo.

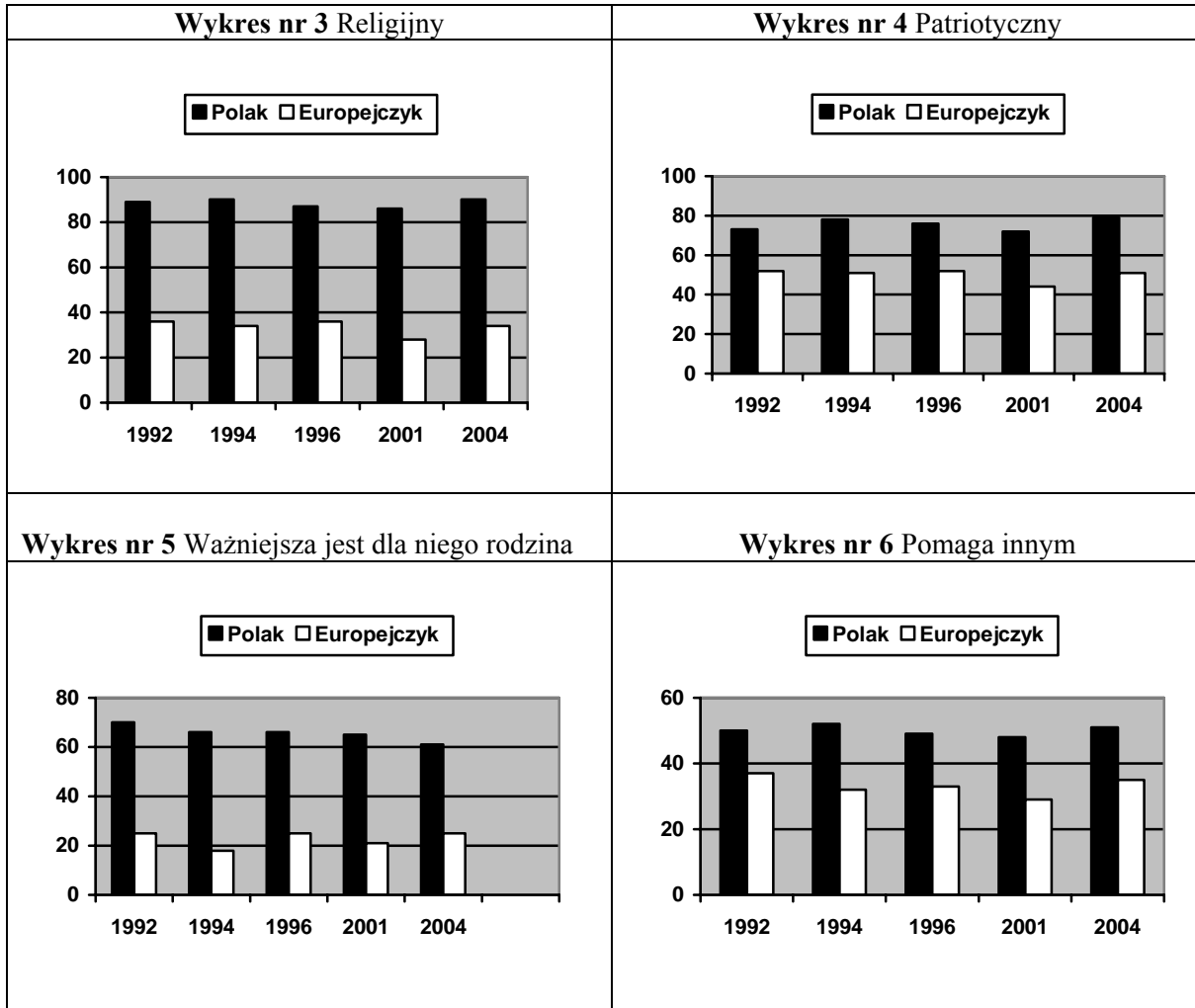
opracowano na podstawie tekstu: W. Gadomski, *Ekonomia korupcji*, „Gazeta Wyborcza”, 30 lipca 2004.

Fakty
Opinie

<p>Sprawdzane wiadomości / umiejętności Zadanie sprawdzało umiejętność odróżniania zdań zawierających informacje o faktach od zdań zawierających opinie (obszar II standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania 0,50 – umiarkowanie trudne</p>
<p>Poprawne odpowiedzi Fakty: 2, 3, 4. Opinie: 1, 5, 6, 7.</p>
<p>Najczęściej powtarzające się błędy Przypadkowe przyporządkowania. Najczęściej jako zdanie zawierające informacje o faktach wpisywano zdanie 1.</p>
<p>Komentarz Zadanie okazało się dla zdających umiarkowanie trudne. Wielu zdających miało problemy z jego wykonaniem, mimo że przytoczone zdania zawierały sformułowania jednoznacznie wskazujące na wyrażanie opinii, np. <i>Główną przyczyną ... jest słabe, niewydolne i nadmiernie rozbudowane państwo</i>; (...) <i>wyduje się absurdalna</i>; (...) <i>lekką ręką regulowało (...) przede wszystkim z rozpaczliwej niezdolności</i>; <i>Najwyższy czas (...)</i>.</p>

Zadanie 24. (10 pkt)

Zapoznaj się z wykresami nr 3 – 6, przedstawiającymi opinie polskich respondentów (dane przedstawiono w procentach) na temat cech typowego Polaka i typowego Europejczyka i wykonaj polecenia.

opracowano na podstawie: www.cbos.pl

- Wskaż cechę, w odniesieniu do której respondenci dostrzegają najmniejsze różnice między typowym Polakiem a Europejczykiem.
- Podaj cechę, którą w badanym okresie respondenci coraz rzadziej wymieniają jako cechę typowego Polaka.
- Określ, który obraz – Polaka czy Europejczyka – silniej eksponuje orientację wspólnotową, który zaś indywidualistyczną. Odpowiedź uzasadnij.

Sprawdzane wiadomości / umiejętności

Zadanie sprawdzało umiejętności korzystania z różnorodnych źródeł informacji oraz formułowania wniosków na ich podstawie (obszary II i III standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).

Wskaźnik łatwości zadania

0,44 – trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

A) Pomaganie innym.

B) Znaczenie rodziny.

C) **Wskazanie:** zdaniem respondentów orientacja wspólnotowa jest bardziej wyeksponowana w wizerunku Polaków, a indywidualistyczna w wizerunku pozostałych Europejczyków.
Uzasadnienie: cechuje ich [Polaków] większa religijność, patriotyzm, docenianie rodziny i gotowość niesienia pomocy innym.

lub

Wskazanie: zdaniem respondentów orientacja indywidualistyczna jest bardziej wyeksponowana w wizerunku pozostałych Europejczyków, a wspólnotowa w wizerunku Polaków.

Uzasadnienie: cechuje ich [Europejczyków] mniejsza religijność, patriotyzm, docenianie rodziny i gotowość niesienia pomocy innym.

Najczęściej powtarzające się błędy

A) patriotyczny

B) pomaga innym

C) wskazanie jednej orientacji, np. Polak bardziej niż Europejczyk wskazuje orientację wspólnotową

Komentarz

Zdający, którzy nie uzyskiwali kompletu punktów za to zadanie, mieli przede wszystkim problemy z odpowiedzią na podpunkt C). Najczęściej nie rozumieli określenia orientacja wspólnotowa.

Wielu abiturientów myliło znaczenie pojęć. Odnosili je do zagadnień związanych z funkcjonowaniem Unii Europejskiej. Podawali bardzo często fragment odpowiedzi, odnosząc się jedynie do jednej orientacji. Nieumiejętnie uzasadniali swój wybór. Dowodzi to – podobnie jak w wypadku zadań 17., 21. i 22. – trudności, jakie sprawia zdającym interpretacja źródeł statystycznych oraz formułowanie i uzasadnianie wynikających z nich wniosków.

Zadanie 25. (15 pkt)

Napisz list-petycję, skierowaną do posłów na Sejm Rzeczypospolitej, w którym przedstawisz swoje stanowisko w sprawie korupcji w Polsce i zaapelujesz o dokonanie zmian. W petycji uwzględnij różne aspekty tej sprawy: moralne, polityczne, gospodarcze i społeczne (po dwa przykłady każdego aspektu). Przedstaw propozycje czterech działań, jakie mogą podjąć organy publiczne oraz organizacje społeczne, by zmniejszyć korupcję. W argumentacji wykorzystaj także informacje zawarte w materiałach z zadań 22 i 23. Pamiętaj o właściwej formie wypowiedzi

Sprawdzane wiadomości / umiejętności

Zadanie sprawdzało umiejętność wypowiedzania się na podany temat, w jednej z form przyjętych w życiu publicznym oraz umiejętność argumentowania swego stanowiska i korzystania ze źródeł informacji (obszar II i III standardów dla poziomu podstawowego).

Wskaźnik łatwości zadania

0,35 – trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

Zdający, którzy otrzymali wysoką liczbę punktów, w swoich wypowiedziach zajmowali stanowisko w dyskusji w sprawie korupcji. Wypowiedzi miały formę listu-petycji, w którym uzasadniali zajęte stanowisko, posługując się argumentami prawnymi, politycznymi, społecznymi i ekonomicznymi. W swych pracach wykorzystywali materiały źródłowe zawarte w arkuszu egzaminacyjnym. Wypowiedzi charakteryzowały się jasnym sformułowaniem stanowiska, poprawną argumentacją oraz właściwym odwołaniem się do źródeł.

Najczęściej powtarzające się błędy

- brak daty listu, podpisu lub nagłówka
- brak odwołania się do źródeł z arkusza
- pomijanie niektórych ze wskazanych w poleceniu aspektów korupcji
- przedstawianie własnego stanowiska bez uzasadnienia
- argumentowanie w zakresie tylko jednego aspektu.

Komentarz

Wielu maturzystów zapewne nieuważnie przeczytało polecenie, niektórzy go nie zrozumieli. Autorzy wielu prac komentowali bieżącą sytuację polityczną, a nie odnosili się do polecenia. Liczni zdający mieli kłopoty z właściwą definicją korupcji. Nie potrafili zająć stanowiska wobec zarysowanego w temacie problemu lub uzasadniali je tylko w jednym aspekcie (np. w społecznym; szczególne trudności mieli przy przedstawianiu aspektów moralnych). Należy podkreślić również, że argumentacja maturzystów często była bardzo nieporadna językowo. Wielu zdających w argumentacji posługiwało się stereotypami. Pomijali też niektóre elementy charakterystyczne dla formy listu oficjalnego.

Arkusz dla poziomu rozszerzonego

Arkusz dla poziomu rozszerzonego składał się z trzech części i zawierał 17 zadań. W części I znajdowały się zadania zamknięte i otwarte, obejmujące swoim zakresem wszystkie obszary wiedzy wymienione w standardach wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego i rozszerzonego. Polecenia w części II wymagały analizy znajdujących się w arkuszu źródeł. Zadanie w części III polegało na napisaniu samodzielnej pracy pisemnej. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł uzyskać maksymalnie 50 punktów.

Opis zadań egzaminacyjnych. Sprawdzane wiadomości / umiejętności, typowe odpowiedzi i uwagi do rozwiązań maturzystów.

Poniżej zaprezentowano zadania egzaminacyjne, uwzględniając sprawdzane za ich pomocą wiadomości / umiejętności oraz poprawne (typowe) odpowiedzi. Określono też wskaźnik łatwości zadań (opanowania wiadomości / umiejętności) i opatrzone je komentarzem.

CZĘŚĆ I

W zadaniach 1 – 4 zakreśl prawidłową odpowiedź.

Zadanie 1. (1 pkt)

Legislatywa – to określenie władzy

- A) samorządowej.
- B) sędziowskiej.
- C) ustawodawczej.
- D) wykonawczej.

<p>Sprawdzane wiadomości / umiejętności</p> <p>Zadanie sprawdzało znajomość terminologii dotyczącej rodzajów władzy państwowej (obszar I standardów wymagań egzaminacyjnych)</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania</p> <p>0,76 – łatwe</p>
<p>Poprawna odpowiedź zdających</p> <p>C</p>
<p>Najczęściej powtarzające się błędy</p> <p>D, B</p>
<p>Komentarz</p> <p>Zdecydowana większość zdających nie miała problemów z rozwiązaniem zadania.</p>

Zadanie 2. (1 pkt)

Ograniczoną zdolność do czynności prawnych obywatel Rzeczypospolitej Polskiej uzyskuje po ukończeniu

- A) 10 lat.
- B) 13 lat.
- C) 16 lat.
- D) 18 lat.

Sprawdzane wiadomości / umiejętności Zadanie sprawdzało wiedzę dotyczącą prawnej sytuacji obywatela (obszar I standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).
Wskaźnik łatwości zadania 0,42 – trudne
Poprawna odpowiedź zdających B
Najczęściej powtarzające się błędy A, C
Komentarz Wielu zdającym duże problemy sprawiły, zagadnienia dotyczące znajomości prawa.

Zadanie 3. (1 pkt)

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej może wydać

- A) rozporządzenie z mocą ustawy.
- B) uchwałę uchylającą ustawę.
- C) ustawę o zmianie ustawy.
- D) zarządzenie nowelizujące ustawę.

Sprawdzane wiadomości / umiejętności Zadanie sprawdzało znajomość zasad funkcjonowania organów władzy publicznej w zakresie tworzenia aktów prawnych (obszar I standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu rozszerzonego)
Wskaźnik łatwości zadania 0,62 – umiarkowanie trudne
Poprawna odpowiedź zdających A
Najczęściej powtarzający się błąd D
Komentarz Zadanie okazało się umiarkowanie trudne – wymagało znajomości ustawy zasadniczej.

Zadanie 4. (1 pkt)

Stroną procesu/postępowania sądowego nie jest

- A) oskarżony.
- B) podejrzany.
- C) powód.
- D) pozwany.

Sprawdzane wiadomości / umiejętności

Zadanie sprawdzało znajomość stron w postępowaniu sądowym z I obszaru standardów dla poziomu podstawowego.

Wskaźnik łatwości zadania

0,62 – umiarkowanie trudne

Poprawna odpowiedź zdających

B

Powtarzające się błędy

A, C, D

Komentarz

Błędy popełniane przez maturzystów, polegające na wskazaniu punktu A, C lub D mogły wynikać z niedokładnego odczytania polecenia – zdający nie zwrócili uwagi na występujące w nim przeczenie.

Zadanie 5. (2 pkt)

Podaj cztery sytuacje, w których Marszałek Sejmu do czasu wyboru nowego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej wykonuje jego obowiązki.

Sprawdzane wiadomości / umiejętności

Zadanie sprawdzało wiedzę z zakresu funkcjonowania organów władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej (obszar I standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu rozszerzonego).

Wskaźnik łatwości zadania

0,23 – trudne

Poprawna odpowiedź zdających

Śmierć prezydenta; zrzeczenie się urzędu; stwierdzenie nieważności wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej; złożenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z urzędu orzeczeniem Trybunału Stanu.

Najczęściej powtarzające się błędy

Prezydent wyjedzie; w wypadku wojny; prezydent zachoruje; gdy został oskarżony; Prezydent został porwany; zwierzchnik sił zbrojnych; reprezentacja w sprawach zagranicznych; uchwalanie ustaw.

Komentarz

Zdający mieli duże problemy z rozwiązaniem tego zadania. Wiele trudności sprawiło abiturientom określenie sytuacji, w których Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zastępuje Marszałek Sejmu. W odpowiedziach znajdowały się opisy sytuacji niezgodne z zapisami Konstytucji. Wpisywano także kompetencje prezydenta, co świadczy o całkowitym niezrozumieniu polecenia. Najczęściej znaną przyczyną pełnienia obowiązków Prezydenta przez Marszałka Sejmu była śmierć i zrzeczenie się urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Zadanie 6. (2 pkt)

Podaj nazwy środków odwoławczych od wyroków wydawanych w Polsce przez sądy

A) I instancji:

B) II instancji:

Sprawdzane wiadomości / umiejętności

Zadanie sprawdzało wiadomości dotyczące stosowania procedur w postępowaniu cywilnym, karnym i sądowym (obszar I standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu rozszerzonego).

Wskaźnik łatwości zadania

0,37 – trudne

Poprawne odpowiedzi

A – apelacja

B – kasacja

Najczęściej powtarzające się błędy

A – petycja, odwołanie, sąd II Instancji

B – sąd niższej instancji, Sąd Najwyższy, sąd Sejmowy, sąd grodzki, sąd niższej instancji, sąd wyższy, Trybunał w Strasburgu

Komentarz

Maturzyści często udzielali błędnych odpowiedzi, co wynika zapewne z braku wiedzy dotyczącej stosowania prawa w Polsce. Nie zrozumieli pojęcia „środki odwoławcze”.

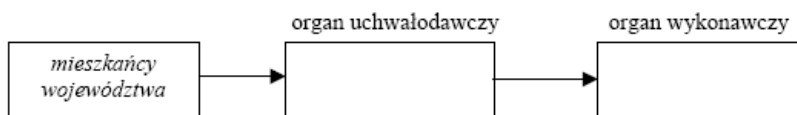
Zadanie 7. (2 pkt)

Uzupełnij poniższy schemat, wpisując w odpowiednie miejsca nazwy organów władzy szczebla wojewódzkiego.

7.A.

7.B.

<p>Sprawdzane wiadomości / umiejętności Zadanie sprawdzało relacje między organami władzy centralnej i samorządowej (obszar I standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu rozszerzonego).</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania 0,57 – umiarkowanie trudne</p>
<p>Poprawne odpowiedzi zdających 7A – Prezes Rady Ministrów, premier 7B – sejmik województwa; zarząd, zarząd na czele z marszałkiem</p>
<p>Najczęściej powtarzające się błędy 7B – wojewoda, Rada Województwa, wójt, burmistrz, sejmik (jako organ wykonawczy)</p>
<p>Komentarz Zdający nie mieli dużych problemów z rozwiązaniem zadania 7B chociaż zdarzały się odpowiedzi wskazujące na nierozróżnianie samorządowych organów stanowiących i wykonawczych. Polecenie 7A zostało błędnie sformułowane, w związku z tym, przyznawano zdającym 1 punkt.</p>

Zadanie 8. (2 pkt)

8.A. Napisz, na czym polega inkluzywność grupy społecznej.

8.B. Wśród podanych niżej przykładów podkreśl dwie grupy inkluzywne.

organizacja charytatywna, wojsko, policja, fan club, związek zawodowy, grupa absolwentów

<p>Sprawdzane wiadomości / umiejętności Zadanie sprawdzało znajomość pojęcia grupa inkluzywna oraz różnorodnych form uczestnictwa obywateli w życiu społecznym (obszar I standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu rozszerzonego).</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania 0,37 – trudne</p>
<p>Poprawne odpowiedzi zdających 8A - Grupa inkluzywna jest to grupa otwarta, do której może przystąpić każda osoba. 8B - organizacja charytatywna, fan club,</p>
<p>Najczęściej powtarzające się błędy 8A – grupa, stawia pewne warunki, pozwala na działalność różnych osób; każdy robi, to co chce; należą do niej ludzie o konkretnym zawodzie lub zainteresowaniach. Występowało również określenie – grupa celowa. 8B – wojsko; policja; związek zawodowy</p>
<p>Komentarz Zdający często w sposób niepełny lub błędnie definiowali grupę inkluzywną. Wynikało to z nieznaności terminu użytego w pytaniu.</p>

Zadanie 9. (1 pkt)

Zaznacz, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe, wpisując w odpowiednich miejscach tabeli Prawda lub Fałsz.

Zdania	Prawda lub Fałsz
A) W procesie cywilnym najczęściej wymierzaną karą jest pozbawienie wolności.	
B) Prawnym skutkiem adopcji jest możliwość ustawowego dziedziczenia przez przysposobionego.	
C) Jedną z kar głównych wymierzanych przez sądy jest przepadek przedmiotów.	

Sprawdzane wiadomości/umiejętności

Zadanie sprawdzało znajomość wybranych skutków stosowania prawa w życiu publicznym (obszar I standardów dla poziomu podstawowego).

Wskaźnik łatwości zadania

0,651 – umiarkowanie trudne

Poprawne odpowiedzi zdających

A – Fałsz, B – Prawda, C – Fałsz

Najczęściej powtarzający się błąd

A - Prawda

Komentarz

Zdający nie mieli większych problemów z rozwiązaniem zadania. Błędy, na które zwrócili uwagę egzaminatorzy, wiążą się z niezrozumieniem terminów prawnych takich jak adopcja, pozbawienie wolności, proces cywilny.

Zadanie 10. (1 pkt)

Opisz problem przedstawiony na rysunku satyrycznym.

Źródło: <http://ludzie.wprost.pl/sawka>

<p>Sprawdzane wiadomości / umiejętności Zadanie sprawdzało umiejętność interpretacji źródła ikonograficznego oraz formułowania problemu (obszar II standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania 0,65 – umiarkowanie trudne</p>
<p>Poprawne odpowiedzi zdających Problem wyobcowania (alienacji) polityków, którzy w okresie przed wyborami (w czasie kampanii wyborczej) utożsamiają się z wyborcami (lokalną społecznością), ale po osiągnięciu swoich celów często zapominają o danych obietnicach.</p>
<p>Najczęściej powtarzające się błędy Populizm; demagogia; „kielbasa wyborcza”; niespełnienie obietnic wyborczych; oszustwa wyborcze</p>
<p>Komentarz Zdający często niezgodnie z poleceniem nazywali problem, nie opisując go.</p>

Zadanie 11. (2 pkt)

Wpisz w odpowiednie miejsca tabeli nazwy opisanych regionalnych inicjatyw integracji i współpracy międzynarodowej.

	Opis	Nazwa
1.	Organizacja o charakterze konsultacyjnym, powstała w 1991 r. podczas spotkania prezydentów Polski, Węgier i Czechosłowacji, służąca przyspieszeniu integracji tych państw z NATO oraz Wspólnotami Europejskimi.	
2.	Funkcjonuje od 1991 r. na zasadzie trójstronnego dialogu dyplomatycznego Francji, Niemiec i Polski. Jest głównie forum wymiany poglądów na temat rozwoju stosunków międzynarodowych.	
3.	Utworzona w 1992 r. przez Danię, Estonię, Finlandię, Litwę, Łotwę, Niemcy, Norwegię, Polskę, Rosję, Szwecję i Komisję Europejską m.in. w celu współpracy w dziedzinie ochrony środowiska, kultury, turystyki, edukacji, transportu i łączności.	

<p>Sprawdzane wiadomości / umiejętności Zadanie sprawdzało znajomość organizacji międzynarodowych oraz sposobów i celów ich działania (obszar I standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego).</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania 0,23 – trudne</p>
<p>Poprawne odpowiedzi 1 – Grupa Wyszehradzka 2 – Trójkąt Weimarski 3 – Rada Państw Morza Bałtyckiego</p>

Najczęściej powtarzające się błędy

W 1 i 2 – przypadkowe nazwy np. Rada Europy, OBWE;

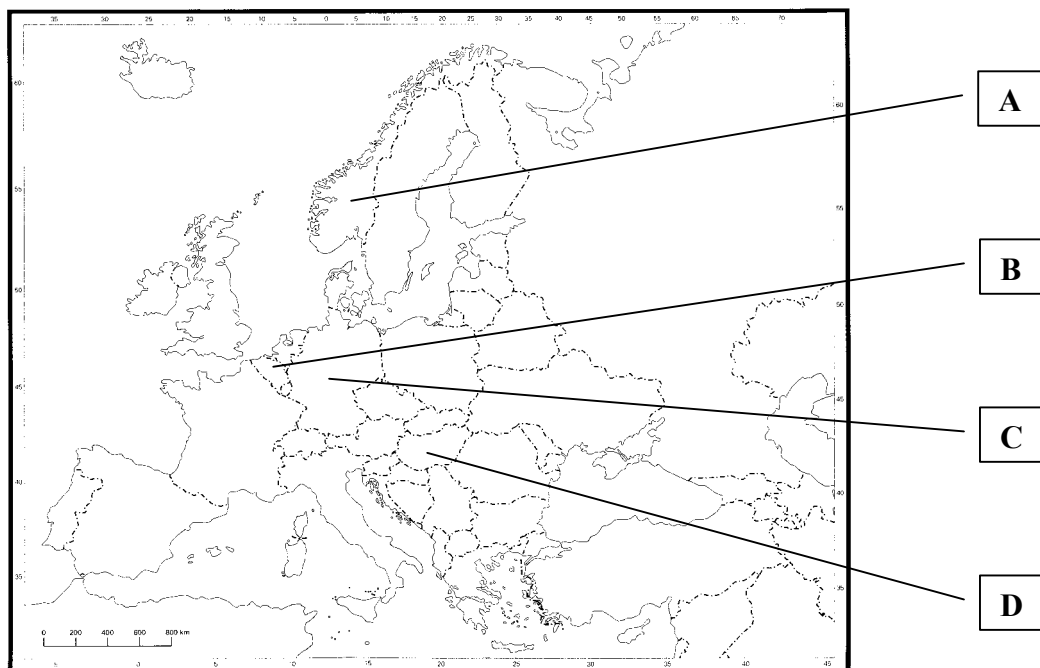
W 3 – Rada Bałtycka

Komentarz

Zdający wpisywali błędne nazwy lub przypadkowo dobierali te, które znali. Oznacza to, że maturzyści mieli problemy z prawidłowym nazewnictwem organizacji o zasięgu europejskim. Częste opuszczenia dotyczyły punktu 3.

Zadanie 12. (4 pkt)

Na mapie literami A, B, C, D oznaczono państwa europejskie. Uzupełnij poniższą tabelę, wpisując nazwy tych państw, ich formę rządów i ustrój terytorialny.

Przykład	Nazwa państwa	Forma rządów	Ustrój terytorialny
A			
B			
C			
D			

Sprawdzane wiadomości / umiejętności

Zadanie sprawdzało znajomość współczesnych form państwa oraz ich modeli ustrojowych (obszar II standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu rozszerzonego).

Wskaźnik łatwości zadania

0,23 – trudne

Poprawne odpowiedzi zdających

- A – Norwegia / monarchia/państwo unitarne
- B – Belgia / monarchia / federacja
- C – RFN [Niemcy] / republika / federacja
- D – Węgry / republika / państwo unitarne

Najczęściej powtarzające się błędy

- A – Norwegia / federacja; Szwecja
- B – Belgia / państwo unitarne
- C – Luksemburg

Komentarz

Zdającym wiele trudności sprawiło rozwiązanie tego zadania. Błędnie wskazywali państwa. Mylili formę rządu z ustrojem terytorialnym, a także ustrój polityczny z systemem politycznym. Jako formę rządów wpisywano: demokrację, prezydenta, natomiast w rubryce ustrój terytorialny: monarchię parlamentarną, demokratyczną. Są to wiadomości i umiejętności wymagające ustawicznej uwagi, nie tylko na lekcjach wiedzy o społeczeństwie, ale także historii i geografii (mapa polityczna Europy).

CZEŚĆ II

Zadanie 13. (3 pkt)

Na podstawie tekstu wykonaj polecenia.

Rozmowa Joanny Blewąskiej i Marcina Markowskiego z prof. Wielisławą Warzywodą-Kruszyńską „*Politycy nic nie wiedzą o biedzie*”, „Gazeta Wyborcza” 20.09.2005.

Żeby z biedą walczyć, trzeba ten problem znać. Wiedzieć, gdzie jest bieda, jak powstaje, komu najbardziej zagraża. Czy politycy to wiedzą?

–Teoretycznie powinni, bo informują o tym m.in. opracowania GUS, raporty Banku Światowego. Ale żeby się dowiedzieć, trzeba problem uznać za ważny i chcieć go poznać. A z tym jest gorzej. Politycy i ludzie biedni należą do odmiennych społecznych światów. Pierwsi lokują się wysoko pod względem dochodów, pozycji, konsumpcji, a drudzy – nisko. Już dawno dowiedziono, że wzajemna znajomość warunków życia ludzi z dwóch krańców drabiny społecznej jest bardzo ograniczona. Liczby w raportach nie przekładają się zapewne na wiedzę o ludziach borykających się z trudnościami. Kilka lat temu przekazałam ówczesnemu wojewodzie łódzkiemu raport z badań nad enklawami biedy na terenie miasta i zapanowała cisza. Jeśli nawet wojewoda go przeczytał, nie podjął żadnych działań, które mogłyby świadczyć o tym, że przejął się wynikami. Ale po kilku latach zadzwonił do mnie z pytaniem, czy nadal zajmuję się biedą i zaprosił na spotkanie. Po to – jak się okazało – by przedstawić mi biedne dziecko. Problem biedy przedarł się do jego świadomości dopiero wtedy, gdy napotkał żywy na nią dowód, żywy egzemplarz. Sytuacji nie ułatwia to, że informacje o ludziach biednych przekazywane są często w atmosferze skandalu. Dewastują mieszkania, kradną prąd, biją dzieci, piją. Powstaje wrażenie, że bieda równa się patologii. To prowadzi do przekonania, że nie ma się co tak biednymi przejmować, bo sami są sobie winni. Na dodatek, instytucje publiczne, powołane do pomocy biednym, nie dają pełnego obrazu życia w biedzie. Nie informują się wzajemnie, patrzą na problem wąsko, zgodnie z im przypisanymi zadaniami: urzędy pracy nie interesują się dziećmi bezrobotnych, szkoła nie zastanawia się nad statusem rodziców, pielęgniarki środowiskowe nie mają obowiązku kontaktowania się z pomocą społeczną itd. Życie ludzi biednych przedostaje się do świadomości polityków jako „pokawałkowane”. Poza tym bieda jest tematem nieprzyjemnym.

Jak walczyć z biedą?

–Skoncentrować się na dzieciach. Z dwóch powodów – bieda dziecka nie jest jego winą. Dziecko niczego przecież nie zaniedbało, nie dokonało złego wyboru, nie zaprzepaściło żadnej szansy. Po drugie – szanse na wyrwanie z biedy dziecka są większe niż dorosłego, choćby dlatego, że dziecko stoi na początku drogi życiowej. Trzeba stwarzać mu warunki do nauki, organizować zajęcia pozaszkolne i wyrównawcze, zapewnić dostęp do Internetu, kupować książki, pokazywać dobre wzorce, ludzi, którzy skorzystali na tym, że przykładali się w dzieciństwie do nauki. Słowem – wyrwać z getta biedy rodziny, kamienicy, ulicy, przy której to dziecko mieszka. Dorosłym pomóc trudniej. Nawet jeśli po ukończeniu iluś tam kursów znajdą wreszcie pracę, to raczej nie tak dobrze płatną i nie na tak długo, by zapomnieli o biedzie. Oni stracili swoją szansę wtedy, gdy byli dziećmi.

Czy z biedą można walczyć skutecznie? Rządy tworzą przecież politycy, którzy o życiu w biedzie nic nie wiedzą.

– Powiem tak: z biedą należy walczyć. Ta walka powinna stać się priorytetem na najbliższe lata. W Polsce już powstaje bowiem kultura biedy. Stan pogodzenia się z nią, kiedy człowiek przestaje szukać pracy, nie wstydy się zasiłku, bez sprzeciwu dziedziczy biedę po rodzicach i sam przekazuje ją własnym dzieciom. I nie ma nawet pretensji do losu. Państwo, w którym kwitnie kultura biedy, nie ma szacunku obywateli i odsuwa się od standardów nowoczesnej europejskiej cywilizacji.

13.A. Wyjaśnij, dlaczego, zdaniem prof. Wielisławy Warzywody-Kruszyńskiej, politycy nie dostrzegają problemu biedy (podaj 3 argumenty).

13.B. Wyjaśnij, dlaczego, zdaniem prof. Warzywody-Kruszyńskiej, instytucje powołane do pomocy ubogim nie są efektywne w działaniu (podaj 3 argumenty).

13.C. Podaj, na czym, zdaniem prof. Warzywody-Kruszyńskiej, należy skupić działania, by zmniejszyć problem biedy. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Sprawdzane wiadomości / umiejętności

Zadanie sprawdzało umiejętność korzystania z materiałów źródłowych oraz formułowania wniosków na ich podstawie (obszar II standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu rozszerzonego).

Wskaźnik łatwości zadania

0,67 – umiarkowanie trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

13A – wiedzę na temat problemu biedy czerpią z danych statystycznych

- postrzegają problem biedy poprzez obraz kreowany w mediach
- znajdują się na przeciwnym krańcu drabiny społecznej.

13B – każda z instytucji działa tylko w wąskim zakresie

- instytucje nie informują się wzajemnie o sytuacji i posiadanych danych
- powierzchowne traktowanie problemu i brak chęci ustalania przyczyn.

13C – należy skoncentrować się na zapewnieniu dobrych warunków edukacji dla dzieci i młodzieży oraz przeciwdziałać zjawisku dziedziczenia biedy.

Najczęściej powtarzające się błędy

Podawanie jedynie dwóch argumentów – trzeci był błędny lub powtórzeniem np. *instytucje patrzą na problem zbyt wąsko i instytucje patrzą na problem tylko poprzez swoje zadania i cele.*

Komentarz

Większość zdających nie miała problemów z rozwiązaniem zadania. W punktach A i B zdający przeplatali informacje o politykach i instytucjach w oderwaniu od polecenia i tekstu, nie czytając dokładnie polecenia. W punkcie C przepisywali fragment tekstu, często bez wskazania, sposobu rozwiązania problemu.

Zadanie 14. (3 pkt)

Na podstawie tekstu wykonaj polecenia.

Michał A. Zieliński, „Czy wystarczy do pierwszego”, „Rzeczpospolita” 17.09.2005. *Badania to „Diagnoza społeczna 2005” – wielki sondaż niezależnej Rady Monitoringu Społecznego, w którym przebadano ponad 4 tys. gospodarstw domowych. Poprzednie diagnozy powstały w 2000 i 2003 r.* – W ostatnich dwóch latach spadła liczba tych gospodarstw, w których ludzie żyją w niedostatku. Tak jest we wszystkich miejscowościach niezależnie od wielkości we wszystkich grupach społecznych. Co to znaczy „niedostatek”? Chodzi o prawdziwie biednych, takich którym nie starcza do pierwszego, ale i o tych, którzy żyją oszczędnie i mają tylko na podstawowe potrzeby – wyjaśnia prof. Tomasz Panek ze Szkoły Głównej Handlowej, współautor badań. Eksperti ustalili granicę niedostatku dla jednej pracującej osoby na 595 zł. A na przykład dla typowej, czteroosobowej rodziny, w której koszty się rozkładają – na 1500 zł. Z badań wynika, że jeśli w gospodarstwie domowym nie ma takich dochodów, to wprawdzie wystarcza na najważniejsze potrzeby, jak mieszkanie, jedzenie czy ubranie, ale brakuje np. na dojazdy do pracy, rachunek za telefon czy podręczniki dla dzieci. Według „Diagnozy społecznej 2005” poniżej granicy niedostatku żyje w Polsce 23 proc. gospodarstw. Od 2003 r. odsetek ten spadł o ponad 7 proc.

Bieda wiejska

Im mniejsza miejscowość, tym więcej ludzi żyjących w niedostatku. Na wsi ponad 36 proc. gospodarstw nie osiąga wystarczających dochodów. W miastach liczących 20 – 100 tys. mieszkańców ten odsetek wynosi 20 proc., a w tych powyżej 500 tys. mieszkańców, niecałe 11 proc. – Polska bieda jest biedą wiejską. Na zachodzie Europy ubóstwo koncentruje się w miastach – komentuje prof. Henryk Domański z Instytutu Filozofii i Socjologii PAN. - Ale jestem przekonany, że sytuację na polskiej wsi już dziś poprawiają dopłaty z UE. W niedostatku żyje ponad połowa gospodarstw domowych, w których są bezrobotni. Spośród rodzin, gdzie wszyscy mają pracę, tylko 18 proc. cierpi niedostatek. – Bieda w rodzinach, gdzie ktoś nie ma pracy, nie tylko jest częstsza, ale też dużo większa – mówi prof. Panek. Naukowcy zbadali także trwałość niedostatku. W latach 2000 – 2005 przeanalizowali sytuację 1,5 tys. tych samych gospodarstw domowych. Spośród 31 proc., które żyły w niedostatku w 2000 roku, ponad połowa w ciągu pięciu lat wyszła z biedy. – Tylko 14 proc. Pozostawało w tej grupie we wszystkich trzech badaniach – mówi prof. Panek. – To dobry sygnał. Niedostatek będzie zawsze, ale ważniejsze, żeby można było z niego wyjść. Kiedy jedni wpadają w biedę, a drudzy wychodzą, nie jest już tak źle. Najgorzej, kiedy przechodzi z ojca na syna, kiedy ludzie się do niej przyzwyczajają – tłumaczy prof. Domański. Z badań wynika, że najtrudniej wyjść z niedostatku ludziom, którzy żyją z zasiłków (rodziny i macierzyńskich). Aż 80 proc. z nich brakuje pieniędzy.

Nędza wciąż istnieje

Jednak „Diagnoza społeczna 2005” to tylko statystyka. – Bezrobocie wciąż jest wysokie, a to główna przyczyna biedy. Wciąż jest duża grupa osób, które sobie nie radzą. Przychodzą do nas starsi ludzie, którzy wprawdzie mają co jeść, ale nie starcza im na leki. Setki tysięcy dzieci jest niedożywionych – uważa ks. Adam Dereń z Caritas Polska.

Z badań wynika, że 10 proc. gospodarstw ma dochód mniejszy niż 419 zł na osobę, a 5 proc. najuboższych mniejszy niż 330 zł. – Ubóstwo dotyka też tzw. normalne rodziny, szczególnie wielodzietne i to nawet jeśli obydwój rodzice pracują. W rodzinach z sześciorgiem bądź siedmiorgiem dzieci dochód rzadko przekracza 300 zł na osobę – mówi Mirosława Greguła, kierownik filii Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie na Czechowie – pięćdziesięcioletniej dzielnicy Lublina.

14.A. Wymień dwie przesłanki, które wskazują, że dana osoba żyje w niedostatku.

14.B. Uzupełnij tabelę przedstawiającą odsetek polskich gospodarstw domowych żyjących w niedostatku, w zależności od miejsca zamieszkania.

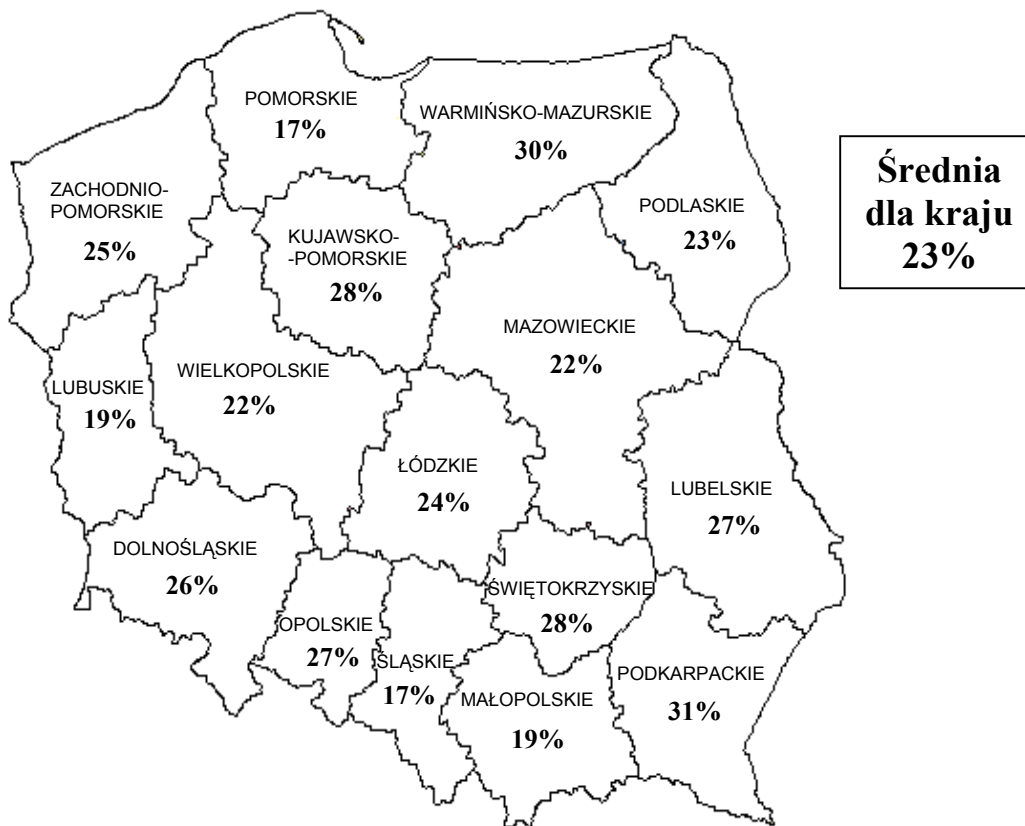
Typ miejsca zamieszkania			
Procent gospodarstw domowych żyjących w niedostatku			

14.C. Wyjaśnij, dlaczego w Europie Zachodniej istnieje odwrotna niż w Polsce zależność między miejscem zamieszkania a odsetkiem ludzi żyjących w biedzie. Wykorzystaj wiedzę pozazródłową.

<p>Sprawdzane wiadomości / umiejętności Zadanie sprawdzało umiejętność korzystania z materiałów źródłowych i formułowania wniosków na ich podstawie (obszar II standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu rozszerzonego).</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania 0,67 – umiarkowanie trudne</p>
<p>Typowe poprawne odpowiedzi zdających 14A – Granicę niedostatku dla jednej osoby pracującej wyznacza dochód poniżej 595 złotych, a dla rodziny czteroosobowej 1500 złotych, rodzina żyje w niedostatku, gdy stać ją tylko na zaspokojenie podstawowych potrzeb, ale ma problemy np. z opłatami czy zakupem biletów miesięcznych. 14B – Wieś- 36%; Miasto (20 – 100 tys.) – 20%; Miasto (ponad 500 tys.) – 11%</p>
<p>Najczęściej powtarzające się błędy 14A – Bardzo często zdający łączyli dwie przesłanki w jedną, nie potrafili właściwie wykorzystać źródła. 14C – Na zachodzie wsie żyją dostatnio, ponieważ mają, wystarczające środki, by zadbać o wykorzystanie swoich zasobów.</p>
<p>Komentarz Zdający zazwyczaj radzili sobie z pytaniami do tego zadania, aczkolwiek zdarzało się, że wskazywali tylko jedną przesłankę (A). Prawie bezbłędnie odczytywano z tekstu dane procentowe. Najczęściej problemy pojawiały się w (C), gdyż zdający nieumiejętnie wyjaśniali zjawisko, brakowało także odniesień do sytuacji na wsi i w mieście.</p>

Zadanie 15. (3 pkt)

Na podstawie danych statystycznych wykonaj polecenia.

Procent gospodarstw domowych poniżej granicy niedostatku w województwach

Na podstawie: „Politycy nic nie wiedzą o biedzie”, „Gazeta Wyborcza”, 20.09.2005

Liczba bezrobotnych zarejestrowanych oraz stopa bezrobocia według województw stan w końcu lipca 2005 r.		
WOJEWÓDZTWA	Bezrobotni w tys.	Stopa bezrobocia (w % aktywnych zawodowo)
POLSKA	2809,0	17,9
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	150,4	27,5
ZACHODNIOPOMORSKIE	165,5	25,3
LUBUSKIE	93,3	24,5
KUJAWSKO-POMORSKIE	190,4	22,5
DOLNOŚLĄSKIE	239,4	20,9
POMORSKIE	171,6	20,4
ŚWIĘTOKRZYSKIE	116,1	20,4
OPOLSKIE	68,8	18,5
ŁÓDZKIE	200,9	18,2
PODKARPACKIE	158,6	17,9
LUBELSKIE	155,2	16,9
ŚLĄSKIE	295,1	16,0
WIELKOPOLSKIE	215,0	15,1
PODLASKIE	69,9	14,7
MAZOWIECKIE	339,5	14,4
MAŁOPOLSKIE	179,1	13,9

Źródło: www.stat.gov.pl

Wskaż województwo, w którym występuje zależność między stopą bezrobocia, a odsetkiem gospodarstw żyjących poniżej granicy niedostatku oraz województwo, w którym nie występuje ta zależność. Uzasadnij swoją odpowiedź, odwołując się do przytoczonych danych.

<p>Sprawdzane wiadomości / umiejętności Zadanie sprawdzało umiejętność analizy danych statystycznych oraz wykorzystanie ich do omówienia ważnych aspektów społecznych i politycznych (obszar II standardów wymagań egzaminacyjnych na poziomie rozszerzonym).</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania 0,63 – umiarkowanie trudne</p>
<p>Typowe poprawne odpowiedzi zdających W województwie warmińsko-mazurskim występuje najwyższe bezrobocie w Polsce, o wiele wyższe niż średnia dla kraju. Ma to także wpływ na bardzo wysoki odsetek biednych gospodarstw domowych. W Podkarpackiem natomiast jest najwięcej biednych rodzin, podczas gdy bezrobocie jest równe średniej krajowej.</p>
<p>Najczęściej powtarzające się błędy Zdający nie odwoływali się do przytoczonych danych lub nieprawidłowo wskazywali województwa, w których występuje zależność oraz te, w których podana zależność nie występuje, lub pary województw, w których występuje ta sama zależność.</p>
<p>Komentarz Zdający mieli duże trudności ze zrozumieniem pytania. Określenie „ta zależność” była często źle interpretowana. Wielu maturzystów wskazywało nazwy województw, nie podając zależności między stopą bezrobocia a gospodarstwami żyjącymi poniżej stopy ubóstwa. Zdarzały się przypadki niepoprawnego zestawienia województw.</p>

Zadanie 16. (1 pkt)

Na podstawie danych statystycznych wykonaj polecenie.

Jak długo jest Pan(i) bezrobotny(a)?	Wskazania bezrobotnych według terminów badań			
	2002	2003	2004	2005
	w procentach			
Krócej niż trzy miesiące	8	11	8	9
Od trzech miesięcy do pół roku	9	9	9	13
Pół roku do jednego roku	18	15	15	10
Od roku do około dwóch lat	19	18	17	14
Dłużej niż dwa lata	45	47	50	54

Napisz, jaką tendencję ukazują dane zawarte w tabeli.

<p>Sprawdzane wiadomości / umiejętności Zadanie sprawdzało umiejętność analizy danych statystycznych i dobór faktów najlepiej ilustrujących dane zjawisko lub proces (obszar II standardów wymagań egzaminacyjnych na poziomie podstawowym).</p>

Wskaźnik łatwości zadania

0,85 – łatwe

Poprawne odpowiedzi zdających

W Polsce coraz częściej występuje bezrobocie długotrwałe.

W 2002 roku 45% bezrobotnych pozostawało bez pracy „dłużej niż 2 lata”. Odsetek bezrobotnych w tej grupie do 2005 roku znacznie wzrósł. Stałą tendencją spadkową zauważyć można w odniesieniu do bezrobotnych od „pół roku do jednego roku”.

Najczęściej powtarzające się błędy

Podawanie danych w procentach, a nie w punktach procentowych np. bezrobocie dłużej niż dwa lata wzrosło o 9 %, tabela ukazuje, że ludzie przyzwyczajają się do bezrobocia, od 2002 roku, takich ludzi jest coraz więcej.

Komentarz

Znaczna większość zdających nie miała problemów z rozwiązaniem zadania. Oznacza to, że odczytywanie prostych danych z tabel statystycznych nie sprawia im trudności. Niestety, w dalszym ciągu pojawiają się błędy związane z wymiennym traktowaniem określenia „procent” i „punkt procentowy”. Zdający nie interpretują tabeli wprost, tylko dokonują nadinterpretacji. Posiłkują się danymi, których nie ma w zadaniu.

CZĘŚĆ III

Zadanie 17. (20 pkt)

Napisz pracę na jeden z podanych tematów.

Temat nr 1

Przedstaw problem biedy we współczesnej Polsce. Wyjaśnij jej historyczne i gospodarcze przyczyny (podaj po trzy przykłady) oraz omów konsekwencje społeczne i moralne (podaj po trzy przykłady). Wykorzystaj materiały źródłowe zamieszczone w drugiej części arkusza.

Temat nr 2

Przedstaw sposoby rozwiązywania problemu biedy we współczesnej Polsce. Jakie działania mające na celu zwalczanie biedy powinny być podejmowane przez państwo, samorządy lokalne i organizacje pozarządowe w dziedzinie polityki społecznej, gospodarki i edukacji (podaj po 5 rodzajów działań w każdej dziedzinie, przypisując je poszczególnym podmiotom). Wykorzystaj materiały źródłowe znajdujące się w drugiej części arkusza.

Sprawdzane wiadomości / umiejętności

Zadanie sprawdzało umiejętności rozpoznawania i oceniania zjawisk życia zbiorowego we współczesnym świecie. Planowanie działań, korzystanie z materiałów źródłowych, redagowanie spójnego tekstu na podany temat, poprawne

3go pod względem stylistycznym, ortograficznym i interpunkcyjnym (obszary I,II,III standardów wymagań egzaminacyjnych).

Wskaźnik łatwości zadania

0,57 – umiarkowanie trudne

Poprawne odpowiedzi zdających

Temat 1.

W najlepszych pracach zdający przedstawiali problem biedy we współczesnej Polsce, uwzględniając jej uwarunkowania historyczne i gospodarcze. Wskazywali społeczne i moralne konsekwencje opisywanego zjawiska. Odwoływali się przy tym m.in. do materiałów źródłowych zamieszczonych w arkuszu egzaminacyjnym. Wypowiedzi zdających odznaczały się logiką argumentacji. Napisane teksty cechowały się: trójdzielną kompozycją (wstęp, rozwinięcie i zakończenie), spójnością oraz poprawnością językową i stylistyczną.

Temat 2

Zdający, którzy otrzymali największą liczbę punktów za wykonanie tego zadania, przedstawiali sposoby rozwiązania problemu biedy we współczesnej Polsce. Ukazywali proponowane działania władz państwowych i lokalnych (samorządowych) oraz organizacji pozarządowych w takich dziedzinach, jak polityka społeczna, edukacja i gospodarka. Potrafili nie tylko wskazać te działania i ich pozytywne skutki, ale też przypisywali je właściwym podmiotom. Odwoływali się przy tym m.in. do materiałów źródłowych zamieszczonych w arkuszu egzaminacyjnym. Wypowiedzi zdających odznaczały się logiką argumentacji. Napisane teksty cechowały się: trójdzielną kompozycją (wstęp, rozwinięcie i zakończenie), spójnością oraz poprawnością językową i stylistyczną.

Najczęściej powtarzające się błędy

Temat 1.

Zdający:

- mieli problemy z wymienieniem trzech przyczyn historycznych i trzech gospodarczych
- zamiast społecznych konsekwencji opisywali społeczne przyczyny biedy
- pomijali konsekwencje moralne lub podawali zaledwie po jednym przykładzie
- opisywali problem bezrobocia zamiast biedy
- przedstawiali sytuację biedy na świecie lub sposoby walki z biedą.

Temat 2.

Zdający:

- nie przedstawiali poprawnie tematu
- chaotycznie wypisywali działania nie przyporządkowując ich, ani do dziedzin, ani do podmiotów
- najczęściej koncentrowali się na państwie, samorządach i gospodarce, nie wspominając o organizacjach pozarządowych, nie opisywali działań w dziedzinie polityki społecznej i edukacji
- pisali bardzo ogólnikowo: *należy zwiększyć ilość miejsc pracy, zmienić system kształcenia zawodowego, podnieść zasiłki dla bezrobotnych itp.*

Komentarz

Największą trudność sprawiało piszącym zwięzłe przedstawienie problemu uwzględniające i przyczyny, i skutki zjawiska biedy. Problemem było rozróżnienie skutków społecznych i moralnych. Zdający, którzy wybrali temat drugi, często też ograniczali się do wymieniania działań, nie wskazując, jakie powinny przynieść efekty. Wykorzystanie materiałów źródłowych budziło zastrzeżenia.

PODSUMOWANIE

Egzamin maturalny z wiedzy o społeczeństwie przeprowadzony w 2007 roku pozwolił na sformułowanie wniosków, które powinny dostarczyć uczniom i nauczycielom informacji pozwalających lepiej przygotować się do sesji egzaminacyjnej. Analiza wyników może zostać wykorzystana przez uczelnie wyższe dla oszacowania słabych i mocnych stron studentów pierwszych lat. Jednocześnie analiza zadań, w tym łatwości poszczególnych zadań da cenną informację dotyczącą umiejętności tegorocznych maturzystów.

Zdający najlepiej opanowali wiadomości i umiejętności z zakresu:

- podstaw życia społecznego
- funkcjonowania państwa
- zasad demokracji
- funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego
- zasad działania polskiej polityki zagranicznej
- funkcjonowania prawa
- kompetencji władzy sądowniczej
- analizy źródeł pisanych
- odczytywanie danych statystycznych podanych wprost.

Maturzyści wykazali się także praktycznymi umiejętnościami obywatelskimi pisząc list – petycję do posłów.

Zdający w ograniczonym stopniu opanowali wiadomości i umiejętności niezbędne do rozwiązania zadań z zakresu:

- ustroju politycznego Rzeczypospolitej Polskiej (zasad konstytucji, organów i kompetencji władzy
- samorządu terytorialnego
- funkcjonowania organizacji międzynarodowych
- problemów współczesnego świata
- analizy źródeł ikonograficznych oraz niektórych statystycznych
- interpretowania źródeł

Jak co roku, słabą stroną zdających okazała się korelacja wiedzy z języka polskiego, historii i geografii z wiedzą o społeczeństwie. Duże trudności sprawiło zadanie rozszerzonej odpowiedzi wymagające logicznego rozumowania, opisywania przyczyn i skutków, jasnego i poprawnego językowo wyrażania swoich myśli, spostrzeżeń i argumentów, a także

precyzyjnego wypowiedzania się na każdy temat. Problemem okazała się także terminologia, często nieumiejętnie lub błędnie stosowana.

Uczniowie powinni zwracać większą uwagę na:

- wymagania zapisane w *Informatorze maturalnym /od 2005 roku/ wiedza o społeczeństwie*
- przemyślany i potwierdzony posiadaną wiedzą wybór przedmiotu egzaminacyjnego, który dodatkowo wymaga dobrej orientacji w aktualnych wydarzeniach społecznych, kulturalnych i politycznych
- uważne czytanie poleceń, dokładną analizę treści zadania
- korelację wiedzy z różnych dziedzin – przedmiot ma charakter interdyscyplinarny
- precyzyjne udzielanie odpowiedzi: istnieje bowiem różnica między opisem a nazwaniem problemu czy zjawiska, podobnie opis tendencji nie jest równoznaczny z jej wskazaniem
- właściwą kompozycję wypowiedzi
- umiejętne analizowanie źródeł
- sprawność językową.